

2025-12-03
Ju2025/02030

Justitiedepartementet

Sveriges nionde periodiska rapport till FN:s kommitté mot tortyr

Inledning

I enlighet med artikel 19 i Förenta nationernas konvention mot tortyr och annan grym, omänsklig eller förnedrande behandling eller bestraffning ger Sverige härmed in sin nionde periodiska rapport. Rapporten omfattar lagstiftningsmässiga, administrativa och andra åtgärder med koppling till de enskilda materiella bestämmelserna i konventionen som vidtagits under rapporteringsperioden. Redogörelsen utgår från den lista med frågeställningar som kommittén antog vid sin åttioförsta session (CAT/C/SWE/QPR/9).

Statistiskt material har lagts i bilagor till rapporten.

Svar till frågorna punkten 2 och punkten 9

Frågorna i punkterna 2 och 9 besvaras samlat nedan. Som anförts i Sveriges tidigare rapporter från oktober 2013 (CAT/S/SWE/6–7) och december 2018 (CAT/C/SWE/8) samt vid dialogmöten i november 2014 och november 2021, är det Sveriges uppfattning att konventionen inte innebär någon förpliktelse för en konventionsstat att införa en särskild straffbestämmelse om tortyr i inhemsk lagstiftning. Konventionens krav uppfylls genom svenska lagar och förordningar, inklusive svensk strafflagstiftning (se redovisningen i föregående rapport).

Uppdraget att utreda om det finns ett behov av ett särskilt tortyrbrott i svensk strafflagstiftning redovisades i september 2015 genom departementspromemorian *Ett särskilt tortyrbrott?* (Ds 2015:42). I promemorian föreslås bland annat att tortyr ska kriminaliseras som ett särskilt brott. Vidare föreslås att brottet ska omfattas av universell jurisdiktion och undantas från bestämmelserna om preskription. Promemorian har remitterats. Ärendet är under beredning inom Regeringskansliet.

Den 1 januari 2022 infördes en lagändring som innebär att svenska domstolar har full behörighet när det gäller gärningar som omfattas av begreppet tortyr enligt artikel 1 i konventionen även om brottet har begåtts utanför Sverige (universell jurisdiktion). Sedan lagändringen 2022 har det inte kommit upp några mål i svensk domstol där Sverige har utövat universell jurisdiktion över brott som avses i artikel 4 i konventionen. Det finns inte heller några avgöranden från den nuvarande rapporteringsperioden där konventionen eller beslut från kommittén nämns i domstol.

Den 1 april 2025 trädde omfattande lagändringar av det straffrättsliga regelverket om preskription i kraft. Numera undantas bl.a. brott som har livstids fängelse i straffskalan från preskription. Vidare har preskriptionstiderna för allvarliga brott förlängts, vilket bl.a. innebär att preskriptionstiden för grov misshandel, som kan utgöra tortyr, har förlängts från 10 till 15 år. Vidare är utdömda fängelsestraff inte längre föremål för preskription.

Svar till frågorna i punkten 3

Rätten till juridiskt biträde och information

Sverige har i tidigare svar redogjort för gällande regler om rätten till juridiskt biträde och rättigheter i ett tidigt skede. Utöver denna redogörelse kan följande tilläggas. Uppstår behov av försvarare utanför ordinarie arbetstid finns inom rättsväsendet en jourverksamhet som förordnar offentliga försvarare under dagtid på helgerna. I vissa specifika fall (exempelvis när det handlar om unga lagöverträdare) kan offentlig försvarare förordnas fram till kl. 24.00 på natten. Om den misstänkte döms för brott och har tillräckliga inkomster betalar den misstänkte kostnaden för den offentliga försvararen. Annars står staten för kostnaden.

Rätten till information om rättigheter följer, som framgår av tidigare rapportering, av lag men för att ytterligare säkerställa rättigheten i praktiken finns föreskrifter i Kriminalvårdens föreskrifter och allmänna råd om häkte (KVFS 2011:2) och i Polismyndighetens handbok och checklistor. Även utformningen av Polismyndighetens digitala system för dokumentation som används i arrestverksamheten hjälper till att säkerställa att rättigheten tillgodoses.

Underrättelse till anhörig

Sverige har i tidigare rapporter utförligt redogjort för regleringen gällande underrättelse till anhöriga vid frihetsberövade. Som huvudregel ska enligt 24 kap. 21a § rättegångsbalken underrättelse till anhöriga eller andra som personen står särskilt nära ske så snart som möjligt. Undantagsvis kan förundersökningsledaren besluta att skjuta upp underrättelsen, om det är nödvändigt för att sakens utredning inte väsentligen ska försvåras. Som framgår av föregående rapport regleras underrättelser avseende underåriga frihetsberövade i 5 § lagen (1964:167) med särskilda bestämmelser om unga lagöverträdare.

Den skyldighet som följer av rättegångsbalken åvilar i första hand polisen. I vissa fall kan dock underrättelseskyldigheten åligga Kriminalvården, t.ex. när en person som häktats i sin utevaro grips och omedelbart förs till häkte. Av 3 § häktesförordningen (2010:2011) följer vidare att Kriminalvården har ansvar för att en intagen som har berövats friheten på annan grund än misstanke om brott, i anslutning till att han eller hon tas in i en förvaringslokal, ska få tillfälle att underrätta närstående, om inte särskilda skäl talar mot det.

För säkerställa rättigheten i praktiken finns reglering i Kriminalvårdens föreskrifter och allmänna råd om häkte. Polismyndighetens handbok och checklistor, vilka tagits fram i syfte att säkerställa rättigheter för intagna i polisarrest, ger också anvisningar. Även utformningen av Polismyndighetens digitala system för dokumentation som används i arrestverksamheten hjälper till att säkerställa att rättigheten tillgodoses. Arbete pågår för att uppdatera Polismyndighetens handbok för arrestverksamheten som innehåller tvingande regler och riktlinjer för arbetet i arrest där bl.a. vikten av underrättelser till anhöriga samt att dessa ska ske skyndsamt ska tydliggöras. Ändringarna ska träda i kraft senast den 1 juni 2026.

Medicinsk undersökning

Bestämmelser om hälso- och sjukvård för intagna i anstalt och häkte finns i 9 kap. 1 § fängelselagen (2010:610) och 5 kap. 1 § häkteslagen (2010:611). Intagna inom Kriminalvården har samma grundläggande rättigheter till hälso- och sjukvård som alla andra medborgare i samhället vilket gäller vård vid både fysisk och psykisk ohälsa. Kriminalvården tillhandahåller öppenvård på primärvårdsnivå. Detta innebär att hälso- och sjukvårdslagen (2017:30) och patientsäkerhetslagen (2010:659) är tillämpliga.

Direkt vid ankomst till anstalt eller häkte ska kriminalvårdspersonal fråga om den intagnes hälsotillstånd (5 kap 1 § KVFS). Om det inte finns behov av läkarundersökning vid ankomsten undersöks, som framgår av Sveriges föregående rapport, alla intagna av en sjuksköterska senast den första arbetsdagen efter ankomsten. Undersökningen utgår från en dokumentationsmall som är utformad med hänsyn tagen till tortyrkonventionen. Om en sjuksköterska anser att den intagne behöver undersökas av en läkare eller om den intagne själv ber om det, ska en läkarundersökning ske. Denna rätt till läkarundersökning är reglerad i häkteslagen och den som anhålls eller häktas ska enligt förundersökningskungörelsen utan dröjsmål få skriftlig information om denna rätt till vård. Om en sjuksköterska inte finns i tjänst vid ankomsten

ansvarar vakthavande befäl för att bedöma om kontakt ska tas med den allmänna vården.

Det finns särskilda anvisningar (2023:5) för Kriminalvårdens personal för att säkerställa de intagnas rätt till hälso- och sjukvård. En intagen som är i behov av hälso- och sjukvårdsinsatser vårdas i enlighet med läkares anvisningar, och vid behov kopplas den offentliga hälso- och sjukvården in.

I handboken för arrestverksamhet vid Polismyndigheten framgår att alla intagna som behöver hälso- och sjukvård ska undersökas av läkare. Läkare ska också tillkallas om en intagen begär det och det inte är uppenbart att en sådan undersökning inte behövs. En intagen som behöver hälso- och sjukvård ska vårdas enligt de anvisningar som ges av läkare.

Rätten att omedelbart ställas inför en domare samt att få frihetsberövandet registrerat

Av rättegångsbalkens 24 kapitel framgår att i de fall åklagaren anser att det finns skäl att häkta den misstänkte får den misstänkte anhållas i avvaktan på rättens prövning av häktningsfrågan. Åklagaren ska efter beslut om anhållande, utan dröjsmål men senast klockan tolv tredje dagen efter anhållningsbeslutet, skicka in en häktningsframställan till tingsrätten. Häktningsförhandling vid tingsrätten ska som senast hållas fyra dygn efter det att den misstänkte frihetsberövades. Den misstänkte får vid detta tillfälle sin prövning av en domare. Samtliga beslut om frihetsberövande registreras och samtliga av domstolens beslut avseende frihetsberövande är offentliga.

Uppgifter om de intagna registreras av Kriminalvården i det klientadministrativa systemet (KVR). I registret anges bl.a. den häktades ankomst till häktet och inskrivningsnummer, datum och tidpunkt för anhållande och häktning samt uppgifter om utskrivning. Detta sker med stöd av förordningen (2018:1746) om kriminalvårdens behandling av personuppgifter inom brottsdatalogens område.

Vidare framgår av 5 § häktesförordningen att det för varje intagen ska föras en journal som dokumenterar den intagnes verkställighet. Av journalen ska det framgå vem som har dokumenterat en viss uppgift och när det gjordes. Detta görs med stöd av kriminalvårdsdataförordningen (2018:1236). Motsvarande krav och system finns för intagna i polisarrest.

Svar till frågorna i punkten 4

Den 1 januari 2022 inrättades Institutet för mänskliga rättigheter. Institutet ska i enlighet med lagen (2021:642) om Institutet för mänskliga rättigheter bl.a. följa, undersöka och rapportera om hur de mänskliga rättigheterna respekteras och förverkligas i Sverige. Institutet ska även fullgöra de uppgifter som en oberoende nationell mekanism har enligt artikel 33.2 i FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning. Hösten 2024 ackrediterades Institutet för mänskliga rättigheter med A-status till GANHRI.

Regeringen bedömer i budgetpropositionen för 2025 att institutet har en central roll för att uppfylla målet om att säkerställa full respekt för Sveriges internationella åtaganden om mänskliga rättigheter.

Institutet finansieras med statliga medel och dess budget hanteras inom ramen för den ordinarie statliga budgetprocessen. Finansieringen beslutas av riksdagen. Institutet bestämmer enligt lag självt, inom ramen för sina uppgifter, sin organisation och den närmare inriktningen av sitt arbete. Finansieringen täcker bland annat institutets kostnader för personal och lokal.

Svar till frågorna i punkten 5

Tioårig nationell strategi

Sedan 2016 finns en nationell strategi för att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor för åren 2017–2026. Strategin har operationaliserats genom tre åtgärdsprogram. Åtgärdsprogrammet för 2021–2023 omfattade 99 åtgärder med fokus på bl.a. utsatthet efter separation, våld i ungas partnerrelationer och utsatthet för hot och övergrepp på nätet.

I juni 2024 beslutade regeringen om ett nytt åtgärdsprogram med 132 åtgärder för att förebygga och bekämpa våld mot kvinnor, våld i nära relationer, hedersrelaterat våld och förtryck, samt prostitution och människohandel under 2024–2026. I programmet lyfts fyra utvecklingsområden som regeringen anser särskilt bör uppmärksammas:

- Ett program för att lämna destruktiva relationer.
- Kraftsamling mot hedersrelaterat våld och förtryck.

- Stärkt stöd till barn och unga som upplever våld, inklusive barn som förs utomlands i hederskontexter.
- Ökad kunskap om digitala dimensioner av våld.

Som en del av åtgärdsprogrammet beslutade regeringen 2024 om ett uppdrag till Kriminalvården, Polismyndigheten, Socialstyrelsen och Åklagarmyndigheten att stärka den operativa samverkan för att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor. Därutöver har Polismyndigheten utvecklat metoder i den brottsutredande och brottsförebyggande verksamheten samt infört internutbildningar för att stärka kompetensen hos polisanställda i att bemöta personer med psykisk ohälsa i ärenden om brott i nära relation.

Sedan 2022 lämnar regeringen vartannat år till riksdagen en fördjupad uppföljning av arbetet på området, senast i december 2024. Därutöver pågår arbete med en stärkt långsiktig styrning. En ny långsiktig samlad strategi bereds för närvarande i Regeringskansliet.

Statistik

Se bilaga 1 för samlad statistik under rapporteringsperioden.

I dagsläget kan brott följas från anmälan till åtal men inte längre i rättskedjan. Från anmälan till åtal är statistiken för vissa brott uppdelad efter ålder (barn/vuxen), målsägandes kön och relation till gärningspersonen. Lagföringsstatistiken är dock inte indelad på detta sätt. Det pågår ett förberedande arbete för att utveckla kriminalstatistiken där bl.a. Sveriges åtaganden enligt internationella konventioner beaktas. Vissa steg har redan tagits, bl.a. genom att det infördes ett nytt handläggningssystem vid svenska domstolar hösten 2022. Systemet möjliggör digitala domslut och innebär bl.a. ökad spårbarhet i syfte att kunna följa hela rättskedjan, från anmälan till dom.

Lagstiftning och andra åtgärder

Den 1 januari 2022 trädde ett antal lagändringar om straffskärpningar och skärpta regler för kontaktförbud i kraft, bl.a. i form av höjt minimistraff för fridskränkningssbrotten från fängelse i nio månader till fängelse i ett år.

Den 1 juni 2022 infördes hedersförtryck som ett nytt brott i brottsbalken. Hedersförtryck innebär en strängare straffskala för den som upprepat begår vissa brottsliga gärningar mot en person med ett hedersmotiv och där gärningarna utgjort led i en upprepad kränkning av personens integritet och

varit ägnade att allvarligt skada personens självkänsla. Straffet är fängelse i lägst ett och högst sex år.

Den 1 augusti 2022 utvidgades bestämmelserna om våldtäkt och sexuellt övergrepp och motsvarande brott mot barn i syfte att stärka skyddet mot allvarliga sexuella kränkningar som begås på distans, t.ex. över internet. Samtidigt gjordes bestämmelserna om våldtäkt och våldtäkt mot barn mer neutrala med avseende på kön och sexuell läggning. Bestämmelsen om utnyttjande av barn för sexuell posering utvidgades så att även ageranden där barnet varit helt passivt omfattas. Det infördes även nya straffbestämmelser om sexuellt ofredande mot barn, grovt sexuellt ofredande mot barn och grovt sexuellt ofredande. Vidare höjdes minimistrafvet för våldtäkt och våldtäkt mot barn från fängelse i två år till fängelse i tre år och för sexuellt övergrepp och sexuellt övergrepp mot barn från fängelseminimum (för närvarande 14 dagar) till fängelse i sex månader.

Den 1 april 2024 infördes ett nytt regelverk om skyddat boende. Reformen syftar till att förbättra skyddet och stödet till de som är i behov av skyddat boende till följd av hot, våld eller andra övergrepp samt att stärka barnrättsperspektivet för barn som följer med en vårdnadshavare till ett sådant boende. Bland annat har barns skydd mot umgänge med en våldsam vårdnadshavare har stärkts. Regleringen möjliggör för socialnämnden att besluta om hemlighållande av vistelseort och umgängesbegränsning. Samtidigt har det införts krav på tillstånd från Inspektionen för vård och omsorg för att få bedriva skyddat boende.

Den 1 juli 2025 stärktes det straffrättsliga skyddet mot sexuella kränkningar och brott med kön som hatbrottsmotiv. Lagändringarna innebär bl.a. att den som genomför ett samlag eller en annan sexuell handling med ett barn under 18 år och otillbörligt utnyttjar att barnet på grund av t.ex. psykisk ohälsa, funktionsnedsättning eller gärningsmannens auktoritet har en nedsatt förmåga att värna sin sexuella integritet ska kunna dömas för våldtäkt mot barn och sexuellt övergrepp mot barn. Vidare innebär regleringen att brottsbeteckningen köp av sexuell tjänst ändrats till köp av sexuell handling och att det straffbara området för det brottet och för koppleri utvidgats till att även omfatta handlingar som utförs på distans, dvs. utan fysisk kontakt. Dessutom kan numera vid brott som begås med hatbrottsmotiv även kön utgöra grund för straffskärpning.

Den 1 juli 2025 infördes även ändringar i lagen (1988:688) om kontaktförbud i syfte att göra det möjligt att meddela kontaktförbud i fler fall och stärka den brottspreventiva funktionen. Den nuvarande lagstiftningen beskrivs i nedanstående avsnitt.

Regeringen avser att lämna en proposition till riksdagen med förslag om en särskild straffbestämmelse för psykiskt våld. Inom Regeringskansliet bereds ett utkast till lagrådsremiss som remitterats under våren 2025. Enligt utkastet ska det bli straffbart att upprepat utsätta en annan person för kränkningar i form av förolämpningar eller otillbörliga hot, tvång eller övervakning, om kränkningarna sammantagna varit ägnade att allvarligt skada personens självkänsla. Straffet föreslås vara fängelse i högst fyra år.

Kontaktförbud

Enligt lagen om kontaktförbud kan kontaktförbud beviljas om det finns en risk för att en person begår brott mot, förföljer, otillbörligt övervakar eller på annat sätt allvarligt trakasserar en annan person. Kontaktförbud kan också meddelas om det finns risk för att en person utsätter en annan person för påverkan i syfte att förhindra att han eller hon lämnar uppgifter till en domstol eller brottsbekämpande myndighet. Frågor om kontaktförbud prövas av allmän åklagare, ska handläggas skyndsamt och tas upp på begäran av den som förbudet avses skydda eller när det annars finns anledning till det. Varje beslut om kontaktförbud ska föregås av en proportionalitetsbedömning.

Ett ordinarie kontaktförbud innebär att den som förbudet avses gälla mot (förbudspersonen) förbjuds att besöka eller på annat sätt ta kontakt med eller följa efter en annan person (skyddspersonen). Om det kan antas att ett ordinarie kontaktförbud inte är tillräckligt får förbudet utvidgas till att avse förbud att uppehålla sig inom ett eller flera områden bl.a. kring skyddspersonens bostad eller arbetsplats (utvidgat kontaktförbud). Om förbudspersonen överträtt ett utvidgat kontaktförbud, eller om det på grund av särskilda omständigheter finns en påtaglig risk för att förbudspersonen kommer att begå brott som innebär ett allvarligt angrepp på t.ex. skyddspersonens liv eller hälsa, kan förbudspersonen förbjudas att uppehålla sig inom ett ännu större område (särskilt utvidgat kontaktförbud). Ett beslut om utvidgat kontaktförbud samt om särskilt utvidgat kontaktförbud får förenas med villkor om elektronisk övervakning.

Den som inte är nöjd med ett beslut om kontaktförbud kan begära att tingsrätten prövar frågan. Åklagaren får häva eller ändra ett kontaktförbud på grund av ändrade förhållanden, vilket ska föregås av en fullständig prövning av de omständigheter som är aktuella vid beslutstidpunkten. Polisen bör i samråd med skyddspersonen i god tid innan ett kontaktförbud löper ut ta ställning till om det finns skäl att ansöka om förlängning av kontaktförbudet. Beroende på hur ingripande det är får det förlängas med mellan två veckor och högst ett år i taget.

Under perioden år 2021–2024 utfärdades 10 316 kontaktförbud, varav 4 093 av dessa förlängdes efter begäran från skyddspersonen. År 2024 utfärdades cirka 2 750 kontaktförbud, en ökning med tio procent jämfört med året innan. Under 2024 anmäldes överträdelser av cirka en tredjedel av alla utfärdade kontaktförbud, en andel som varit i stort sett oförändrad de senaste åren, även om antalet anmälda brott har varierat. Samma år redovisade polisen fler överträdelser av kontaktförbud till åklagare än något år tidigare. Det saknas data avseende kontaktförbudens genomsnittliga varaktighet.

Svar till frågorna i punkten 6

Statistik m.m.

Samlad statistik avseende människohandel under rapporteringsperioden redovisas i bilaga 2. Där finns även uppgifter om de fem fall av fällande domar för människohandel som meddelats av svenska hovrätter under perioden.

Den 1 januari 2023 införde regeringen ett krav på årlig återrapportering om människohandel, bl.a. avseende omfattningen, i förordningen med instruktion för Polismyndigheten (2022:1718). Enligt instruktionen ska myndigheten i samband med återrapporteringen även lämna förslag på hur människohandel kan förebyggas och bekämpas.

Lagstiftning och andra åtgärder

I februari 2025 gav regeringen en särskild utredare i uppdrag att senast den 8 december 2025 redovisa hur EU:s direktiv om ändring av människohandelsdirektivet bör genomföras i svensk rätt. Ändringsdirektivet innehåller bl.a. utökade krav på hjälp och stöd till offer för människohandel.

Medlemsstaterna ska också säkerställa att avsiktlig användning av tjänster som tillhandahålls av ett offer för människohandel utgör ett brott.

Regeringen beslutade i juni 2025 om ett uppdrag till Polismyndigheten och Åklagarmyndigheten att stärka arbetet mot människohandel och människoexploatering. I uppdraget anges bl.a. att myndigheterna ska öka utredningsförmågan och lagföringen av dessa brott samt säkerställa att offer får rätt stöd och skydd. Polismyndigheten ska också stärka den uppsökande och förebyggande verksamheten, såväl digitalt som fysiskt. Uppdraget ska redovisas den 1 oktober 2026.

Åklagarmyndigheten har i januari 2025 gett ut en ny rättslig vägledning som syftar till att tillhandahålla ett övergripande stöd för identifiering av människohandel och människoexploatering. Inom ramen för det omfattande myndighetsgemensamma arbetet mot organiserad brottslighet, som är ett regeringsuppdrag och leds av Polismyndigheten, genomförs insatser inom olika branscher, som massage- och bärbranschen, där människohandel är vanligt förekommande. Polismyndigheten deltar också i det EU-gemensamma arbetet mot människohandel inom ramen för det som kallas EMPACT (European multi-disciplinary platform against criminal threats).

Nationell handlingsplan mot prostitution och människohandel

Regeringen har vidtagit ett stort antal åtgärder för att genomföra den tidigare rapporterade handlingsplanen mot prostitution och människohandel. Som exempel på viktigare insatser kan lyftas att Jämställdhetsmyndigheten har fått ökade resurser för att förstärka den nationella samordningen mellan myndigheter, kommuner och regioner. Vidare har en rad informations- och utbildningsinsatser genomförts och det nationella stödprogrammet, inklusive det frivilliga återvändandeprogrammet, har fått utökade medel. Regelbundna utvärderingar genomförs för att bedöma effektiviteten av olika insatser och program. Vidare samlar myndigheter och organisationer in synpunkter från offer och andra aktörer för att identifiera styrkor och svagheter i insatserna. Regeringen har därutöver stärkt sitt internationella samarbete, framförallt i Östersjöregionen.

En ny handlingsplan mot prostitution och människohandel bereds för närvarande inom Regeringskansliet.

Effektiva rättsmedel, skadestånd och stöd till offer för människohandel

En allmän beskrivning av brottsoffers möjligheter att få skadestånd ges i punkten 24. Där framgår vidare bl.a. att rätten till skadestånd för brottsoffer stärktes 2022 genom höjningar av ersättningsnivåerna samt att en statlig utredning nyligen lagt fram flera förslag för att förbättra möjligheten att faktiskt få ett utdömt skadestånd (SOU 2025:23).

Juridisk hjälp till offer för människohandel

Enligt lag (1988:609) om målsägandebiträde ska, när en förundersökning inletts eller återupptagits, ett särskilt biträde förordnas för målsäganden i mål avseende bland annat brott enligt 4 kap. brottsbalken på vilket fängelse kan följa (vilket innefattar bland annat människohandel), om det med hänsyn till målsägandens personliga relation till den misstänkte eller andra omständigheter kan antas att målsäganden har behov av ett sådant biträde. Kostnaden för målsägandebiträdet betalas av staten eller av den tilltalade, men aldrig av målsäganden.

Principen om straffrihet för offer för människohandel

Det finns i svensk rätt ingen uttrycklig bestämmelse om straffrihet för offer för människohandel. Däremot har åklagare möjlighet att besluta om åtalsunderlåtelse eller förundersökningsbegränsning då offer för människohandel tvingats begå mindre allvarliga brott. Detta framgår av Riksåklagarens riktlinjer om förundersökningsbegränsning och åtalsunderlåtelse.

Utbildning

I regeringens uppdrag från juni 2025 till Polismyndigheten och Åklagarmyndigheten om att stärka arbetet mot människohandel och människoexploatering (se ovan) ingår att myndigheterna ska öka personalens kunskap på området genom kompetensutvecklingsinsatser. Endast åklagare vid Riksenheten mot internationell och organiserad brottslighet handlägger ärenden om människohandel och de får, utöver introduktionsutbildningar, fortlöpande interna utbildningar av ämnesspecialister. Den senaste utbildningen hölls i mars 2025. Vidare deltar åklagarna i internationella utbildningar, såsom Europeiska unionens byrå för utbildning av tjänstemän inom brottsbekämpning (CEPOL) och Europeiska nätverket för rättslig utbildning (EJTN).

Uppehållstillstånd och non-refoulement i förhållande till offer för människohandel

Risk att utsättas för människohandel vid ett återvändande till hemlandet kan utgöra grund för att bevilja en asylsökande skyddsstatus som flykting eller alternativt skyddsbehövande, och att bevilja personen uppehållstillstånd på den grunden. Migrationsverket har interna rutiner för att identifiera offer för människohandel och en individuell bedömning av sökandens skyddsbehov görs i det enskilda ärendet.

Därutöver kan en person som utsatts för människohandelsbrott som utreds i Sverige, eller som av annan anledning behöver befinna sig i Sverige för att en förundersökning eller huvudförhandling om exempelvis ett sådant brott ska kunna genomföras, beviljas ett tidsbegränsat uppehållstillstånd (5 kap. 15 § utlänningslagen).

Svar till frågorna i punkten 7

Den statistik som efterfrågas för rapporteringsperioden återfinns i bilaga 3.

Överprövning m.m.

En tingsrätts beslut om utvisning på grund av brott kan överklagas till hovrätt, och hovrättens beslut kan överklagas till Högsta domstolen. Det finns ingen statistik över antal överklaganden eller överklagandenas utgång.

Vid utlämningsförfaranden i förhållande till länder utanför EU och Norden ska Sveriges högsta juridiska instans, Högsta domstolen, göra en non-refoulement-bedömning. Risk för tortyr utgör ett absolut förbud mot utlämning enligt utlänningslagen. Vid motsvarande förfaranden inom EU och Norden sker motsvarande prövning av en domstol eller i medgivandefall av en åklagare. Föreligger risk för tortyr kommer begäran om överlämnande att avslås.

Inom ramen för migrationsärenden säkerställs, såsom anförts i Sveriges tidigare rapporter, Genèvekonventionen och FN:s tortyrkonvention i svensk rätt genom bestämmelserna om flyktingskap, alternativt skyddsbehövande och verkställighetshinder i utlänningslagen (2005:716). Andra myndigheter, som ska verkställa ett beslut om avvisning eller utvisning, och som på något sätt får kännedom om att det kan finnas hinder mot verkställighet har en skyldighet att underrätta Migrationsverket (12 kap. 17 § utlänningslagen). På så sätt säkerställs att även omständigheter som framkommer sent under

verkställighetsprocessen kan prövas. Enligt en reviderad version av utlänningslagen, som tillkommit efter den senaste rapporten 2018, beviljas flyktingar och alternativt skyddsbehövande tidsbegränsade uppehållstillstånd.

De allra flesta beslut från Migrationsverket som rör avlägsnande eller avslag på ansökan om uppehållstillstånd kan överklagas till migrationsdomstol. Det gäller dock inte Migrationsverkets beslut att inte bevilja uppehållstillstånd efter en prövning i fråga om verkställighetshinder. Sedan föregående rapport 2018 har endast vissa specialbestämmelser rörande överklagande tillkommit (se under punkten 18).

Om suspensiv verkan

Migrationsverkets beslut om avvisning får i vissa fall verkställas innan det har fått laga kraft, (12 kap. 6 § andra meningen, 7 § och 8 a § utlänningslagen). Ett avvisningsbeslut som gäller ett ensamkommande barn får dock aldrig verkställas förrän tidigast en vecka från den dag då barnet fick del av beslutet.

Ett överklagande till migrationsdomstol har i vissa fall suspensiv verkan. Om Migrationsverket har beslutat om avvisning med omedelbar verkställighet och detta beslut överklagas får avvisningsbeslutet inte verkställas förrän den migrationsdomstol som ska pröva överklagandet har tagit ställning till om verkställigheten av avvisningsbeslutet tills vidare ska avbrytas (inhibition). Motsvarande regel gäller vid överklagande av ett beslut från Migrationsverket att inte bevilja ny prövning av frågan om uppehållstillstånd (verkställighetshinder), förutsatt att frågan om ny prövning inte har avgjorts tidigare. Om en utlänning har fått ett utvisningsbeslut från allmän domstol får Migrationsverkets beslut om avvisning eller utvisning verkställas när ansökan om uppehållstillstånd har avslagits eller avvisats av Migrationsverket. Ett överklagande till migrationsdomstolen eller till Migrationsöverdomstolen har inte suspensiv verkan i detta fall, men domstolen har möjlighet att besluta om inhibition om domstolen anser att det finns skäl för det.

Ett överklagande till Migrationsöverdomstolen av migrationsdomstolens dom rörande ett avlägsnandebeslut från Migrationsverket som får verkställas omedelbart, eller som avser en utlänning som redan omfattas av ett lagakraftvunnet avlägsnandebeslut, har inte suspensiv verkan. Migrationsöverdomstolen har dock möjlighet att besluta om inhibition på eget initiativ eller efter yrkande från part.

Identifiering av tortyroffer

Migrationsverket har interna rutiner för hur medarbetare ska bedöma om en sökande tillhör en särskilt utsatt grupp samt om den sökande har särskilda behov, vilket inkluderar asylsökande som utsatts för tortyr. Den bedömning som görs registreras och dokumenteras genom en särskild funktion i ärendehandlägningsstödet.

Migrationsverket erbjuder även sina anställda introduktionsutbildningar om bland annat migration, trauma och tortyr och en särskild, lärarledd utbildning om tortyrskadeutredningar, där frågan om identifiering av asylsökande som har utsatts för tortyr tas upp. Dessa frågor ingår även i särskilda utbildningar för handläggare och beslutsfattare inom asylprövning om bevisvärdering i asylärenden m.m.

Svar till frågorna i punkten 8

Det har under rapporteringsperioden inte förekommit några ärenden om utlämning eller verkställighet i vilka diplomatiska garantier åberopats. I det fall en utlämning eller verkställighet strider mot artikel 3 i Europakonventionen, 7 § lagen (1957:668) om utlämning för brott eller 12 kap. 1–3 a §§ utlämningslagen (2005:716) utgör detta ett hinder mot utlämning eller verkställighet enligt gällande svensk rätt.

Svar till frågorna i punkten 10

Sverige har i föregående rapport redogjort för de konventioner och avtal om rättslig hjälp i brottmål och i utlämningssamarbetet som huvudsakligen tillämpas mellan Sverige och andra stater. Några nya har inte ingåtts under rapporteringsperioden. Med stöd av avtalen om rättslig hjälp i brottmål sker ett omfattande internationellt samarbete inom vilket bevismaterial inhämtas i det misstänkta brott som begåtts utomlands. Det är dock inte möjligt att säga i vilken omfattning som bevis har överförts i enlighet med avtalen sedan har använts vid åtal rörande tortyrbrott eftersom det inte finns någon särskild statistik om detta.

Svar till frågorna i punkten 11

Det är en grundläggande princip att en stats rättsliga ansvar för skyddet av mänskliga rättigheter gäller på statens eget territorium. Ansvaret gäller bara i undantagsfall utomlands, t.ex. om statens myndigheter där utövar faktisk kontroll över situationen. I det här fallet finns det ingen grund för att

svenska myndigheter skulle vara ansvariga för situationen i lägren och för behandlingen av individerna i dem.

Sverige har tidigare erbjudit några av de kvinnor med förmodad koppling till Sverige som befinner sig i läger i nordöstra Syrien hjälp att lämna, men dessa avböjde då. I rådande läge görs inga ytterligare ansträngningar för att föra dem till Sverige. Sverige har sedan 2011 haft den starkaste formen av avrådan för resor till Syrien, dvs. en avrådan från alla resor och en uppmaning att lämna landet (uppmaningen att lämna togs bort i början av 2025, övrig avrådan kvarstår). Ett stort eget ansvar faller på de vuxna individer som trots detta valt att resa till Syrien.

Lägren kontrolleras och administreras av de kurdiskledda styrkorna Syrian Democratic Forces (SDF). SDF utgör en del av den Globala koalitionen mot Daesh, vilken leds av USA och där Sverige är medlem.

Svar till frågorna i punkten 12

Polismyndigheten

Redan vid den grundläggande polisutbildningen genomförs utbildningsmoment som rör Sveriges förpliktelser gällande mänskliga rättigheter inklusive innehållet i tortyrkonventionen. Det förs vidare en kontinuerlig dialog inom Polismyndigheten om mänskliga rättigheters centrala roll i polisarbetet, inte minst inom ramen för den värdegrund som har tagits fram. Även utbildningen för de vakter som anlitas för att vakta intagna i polis-arrester omfattar mänskliga fri- och rättigheter, inklusive diskrimineringsreglering. Det ingår även moment om gränser för användning av våld och medarbetares straffrättsliga ansvar för sitt agerande i tjänsten.

Kriminalvården

Alla tillsvidareanställda kriminalvårdare som arbetar med frihetsberövade personer genomgår en grundutbildning på åtta veckor. Utbildningen fördjupar deltagarnas kunskap om mänskliga rättigheter, bland annat genom studier av hur Kriminalvårdens regelverk förhåller sig till internationella deklarationer och konventioner på området. Det ingår även moment om medarbetarnas straffrättsliga ansvar för sitt agerande i tjänsten. Alla kriminalvårdare utbildas därutöver i nödvärn och laga befogenheter; där en viktig del är respekt för mänskliga rättigheter och de gränser som gäller för användning av våld. Kriminalvården har därutöver flera utbildningar inom

sjukvård som erbjuds såväl som sjukvårds- som kriminalvårdspersonal. Dessa utbildningar inkorporerar väsentliga delar av tortyrkonventionen och Istanbulprotokollet.

Kustbevakningen

Den grundutbildning som alla kustbevakare genomgår behandlar Sveriges förpliktelser enligt internationella konventioner avseende diskriminering och mänskliga fri- och rättigheter inklusive tortyrkonventionen. Inför utlandsmissioner, t.ex. uppdrag i EU:s gräns- och kustbevakningsbyrå Frontex, genomförs särskilda utbildningstillfällen om mänskliga rättigheter för de anställda.

Försvaret/militär personal

Krigsplacerad personal inom Försvarmakten genomgår en grundläggande utbildning i krigets lagar inom ramen för värnplikts- eller kombattantutbildning. Utbildningen behandlar även förbudet mot tortyr av frihetsberövade personer (krigsfångar). Den grundläggande officersutbildningen innehåller fördjupande moment i dessa frågor. Militärpolis och skyddsvakter erhåller specifik utbildning inom sina respektive områden där human behandling av frihetsberövade personer ingår. Utbildning i folkrätt ingår i de utbildningar som ges inför internationella uppdrag.

Hälso- och sjukvården

För samtliga utbildningar inom hälso- och sjukvård som leder till en yrkesexamen inom högskolan ingår undervisning i mänskliga rättigheter som ett krav för att uppnå examen. Exempelvis anges i examensbeskrivningarna för psykologer och läkare att de ska visa förmåga att med en helhetssyn på patienten göra bedömningar utifrån ett vetenskapligt synsätt och med särskilt beaktande av etiska principer och mänskliga rättigheter.

Åklagare och domare

Åklagarmyndigheten har ingen specifik utbildning kring tortyrskador. Expertisen på området finns i stället hos Rättsmedicinalverket dit åklagarna kan vända sig i fall där det behövs för att få svar på sina frågor inom området. Myndighetens krigsbrottsåklagare samarbetar med Rättsmedicinalverket i ett projekt som finns i Rättsmedicinalverkets verksamhetsplan för 2025, vilken handlar om att utveckla förmågan till identifiering och

dokumentation av tortyrskador. Det finns inga särskilda utbildningar för domare angående tortyrskador.

Migrationsverket

Migrationsverket erbjuder grundläggande utbildningar för samtliga medarbetare på Migrationsverket, som bland annat stärker kompetensen i rollen som statsanställd och i frågor om likvärdig behandling. Det finns även en rad utbildningar som syftar till att stärka kompetensen hos förvarspersonalen gällande behandlingen av förvarstagna, bland annat med utgångspunkten att de som hålls i förvar ska behandlas humant och att individens värdighet ska respekteras. Därtill finns särskilda utbildningar rörande återvändande, bland annat kring frågor om rättssäkerheten i processen med fokus på tvångsåtgärder. Därutöver finns introduktionsutbildningar om mänskliga rättigheter, om migration, trauma och tortyr och om tortyrskadeutredningar samt en särskild utbildning om bevisvärdering i asylärenden.

Svar till frågorna i punkten 13

Polismyndighetens har sedan den 1 september 2024 en handbok för förhör som beskriver ett grundläggande arbetssätt som ska användas i alla förhör. Polismyndighetens förhørsmodell är strukturerad i enlighet med PEACE-modellen för förhör och inbegriper kognitiv intervjumetodik. Centralt i modellen är kontaktskapande och fri berättelse. För att främja rättssäkerheten ytterligare följer av handboken ett nytt krav på att alla förhör ska spelas in med ljud, när det är möjligt. Handboken utgår från Mendez-principerna.

Inom Kriminalvården finns tydliga och återkommande instruktioner om förbudet mot tortyrliknande och annan grym, omänsklig eller förnedrande behandling. Av 12 kap. 2 § Kriminalvårdens föreskrifter och allmänna råd för fängelse (KVFS 2011:1) framgår bl.a. att kriminalvårdens medarbetare är förbjudna att i samband med förhör använda medvetet oriktiga uppgifter, löften eller förespeglningar om förmåner, hot, tvång, uttröttnings eller andra otillbörliga åtgärder. Vidare framgår att den som hörs inte får fräntas rätten till sedvanliga måltider eller vila. Normeringen och riktlinjer kring hur förhör med frihetsberövade ska genomföras motsvarar i stort innehållet i Minnesotaprotokollet.

Svar till frågorna i punkten 14

Översyn regelverk och instruktioner m.m.

Såväl Polismyndighetens som Kriminalvårdens regelverk och rutiner ses över fortlöpande och ändras vid behov, exempelvis handboken för polisarrest (se ovan under punkten 3). Nedan ges några exempel.

Polismyndighetens handbok för förhör som utgår från Mendezprinciperna, är bärande i polisens utredningsarbete och ses över löpande. Utöver det digitala dokumentationssystemet bidrar ett arrestnätverk bestående av representanter från samtliga polisregioner, som bildats för att gemensamt identifiera förbättringsområden och åtgärda dessa, till en rättssäker tillsyn av intagna i arrest. Vidare pågår inom Polismyndigheten ett arbete för att införa en nationell enhetlig egenkontroll och tillsyn för arrestverksamheten i syfte att säkerställa regelefterlevnad och rättssäkerhet för de frihetsberövade.

Kriminalvårdens föreskrifter och allmänna råd om fängelse (KVFS 2011:1) och häkte (KVFS 2011:2) liksom Kriminalvårdens handböcker ses bl.a. över vid ändring av lag eller förordning, kritik från tillsynsorgan eller ändrad domstolspraxis i frågan. Därutöver granskas myndighetens handbok om varning, avbrott genom avvikelse och uppskjuten villkorlig frigivning (2015:1) minst var tolfte månad.

På övergripande nivå sker en kontinuerlig granskning av både Polismyndigheten och Kriminalvården genom Justitieombudsmannens och Justiekanslerns granskning, se vidare under punkten 22.

Tillfällig verkställighet av svenska fängelsestraff i Estland

Den 18 juni 2025 undertecknade Sverige och Estland ett avtal om verkställighet av svenska fängelsestraff i Estland. Avtalet är en av flera åtgärder för att underlätta den för närvarande hårt ansträngda beläggningssituationen i svenska anstalter. Det kommer vara fråga om en tillfällig verkställighet av svenska straff i Estland. Verkställigheten kommer att påbörjas och avslutas i Sverige och inga intagna kommer att friges i Estland.

I avtalet betonas att verksamheten ska bedrivas med full respekt för de båda ländernas skyldigheter enligt internationell rätt, bl.a. de som följer av tortyrkonventionen. Av avtalet framgår också att internationella organ får göra anmälda och oanmälda besök i anstalten.

Avtalet reglerar rätten för advokater, rättsliga ombud och icke-statliga organisationer som tillhandahåller juridiska tjänster att till intagna tillhandahålla sådana tjänster i anstalten eller genom ljud- och bildöverföring. Avtalet reglerar vidare intagnas rätt till hälso- och sjukvård, inklusive tandvård och optikerrådgivning. Intagna kommer kunna ta emot besök i anstalten. Estlands kriminalvård erbjuder dessutom videosamtal med anhöriga i högre utsträckning än vad som är fallet i Sverige.

Endast män över 18 år kommer vara aktuella för placering i Estland. Dessa får inte utgöra en hög säkerhetsrisk eller vara i omfattande behov av somatisk eller psykiatrisk vård. Ytterligare överväganden kommer att göras av Kriminalvården inför placering. Om den intagne t.ex. har minderåriga barn, ska myndigheten beakta om det kan vara olämpligt med placering i Estland.

Avtalet måste godkännas av respektive lands parlament. Avtalet tillsammans med nödvändiga lagförslag planeras för överlämning till Sveriges riksdag våren 2026.

Svar till frågorna i punkten 15

I bilaga 4 återfinns statistik från Kriminalvården avseende bl.a. kapacitet, antalet dömda och genomsnittlig häktningstid.

Åtskiljande av olika kategorier av intagna

Huvudregeln enligt 2 kap. 2 - 3 §§ fängelselagen (2010:610) och häkteslagen (2010:611) är att intagna av motsatt kön inte får placeras tillsammans. Sedan den 1 juli 2025 krävs det särskilda skäl och att det i övrigt är lämpligt, t.ex. när det handlar om familjemedlemmar, för att en intagen ska få placeras så att denne visats med intagna av motsatt kön.

Underåriga placeras normalt separat från intagna över 18 år. Av fängelse- samt häkteslagen framgår att underåriga intagna får placeras så att de vistas tillsammans med intagna över 18 år, endast om det kan anses vara till hans eller hennes bästa. Kriminalvårdens handbok för placering i anstalt (2012:8) innehåller instruktioner för att säkerställa att regleringen tillämpas.

Utgångspunkten i Sverige är att dömda placeras i anstalt och häktade i häkte. När det gäller åtskillnaden mellan dömda med verkställbar dom och häktade framgår det av fängelselagen att tiden i häkte i avvaktan på plats i anstalt inte får vara längre än nödvändigt och inte längre än sju dagar, om det inte finns

särskilda skäl. Även om det finns särskilda skäl får tiden inte vara längre än trettio dagar. Kriminalvården har på grund av platsbristen i anstalt utmaningar med att leva upp till tidsfristerna i lagen.

Åtgärder som vidtas för att säkerställa att beslutade restriktioner är lagliga, nödvändiga och proportionerliga

I de fall åklagaren anser att det finns behov av restriktioner - att personens kontakter med omvärlden begränsas för att hindra den misstänkte från att påverka vittnen och andra personer som ska höras eller från att försvåra utredningen på annat sätt - begär åklagaren rätt att få meddela den misstänkte restriktioner i samband med dennes framställan om häktning till domstolen.

Domstolen beslutar om åklagaren ska ges rätt att meddela restriktioner i samband med beslut om häktning av den misstänkte. Åklagaren är under hela häktningstiden skyldig att löpande pröva restriktioners nödvändighet och proportionalitet i samband med att förundersökningen går framåt och omständigheter förändras. Om häktningen eller restriktionerna inte längre behövs ska de genast upphävas. Tingsrätten omprövar åklagarens rätt att meddela restriktioner i samband med att häktesfrågan omprövas, vanligtvis varannan vecka. Förfrågningar om undantag eller lättnad i restriktionerna kan framställas till åklagaren som inom ett dygn ska besluta om dessa ansökningar kan beviljas. Bedömningen ligger i om det finns risk att lättnaden skulle innebära en risk för att förundersökningen skadas. Besök och samtal beviljas av denna anledning ofta i närvaro av polisens utredare eller Kriminalvårdens personal för att den misstänkte ska få möjlighet till lättnader men ändå inte ska ha möjlighet att prata om pågående utredning. Av samma anledning beviljas samsittning först efter att åklagaren undersökt personen som den häktade ska samsitta med.

Har ny lagreglering medfört färre restriktioner?

När det gäller antalet häktade med restriktioner under häktningstiden så har antalet ökat totalt sett (både dag 1, 30, 180 och 360 under 2024 jämfört med föregående år), se tabell över total population i bilaga 4. Många faktorer, utöver de nya reglerna om tidsgränser för häktning fram till åtal och beslutsordningen för restriktioner, har sannolikt påverkat de totala häktningstiderna och restriktionsanvändandet. Ny lagstiftning, med nya brottsrubriceringar och straffskärpningar, kan antas ha resulterat i ökade häktningstider samt att fler personer häktas för allvarligare brott. Även

genomströmningstiderna i övriga delar av rättsväsendet och enskilda händelser och den generella samhällsutvecklingen (t.ex. en högre andel grova brott och brott med kopplingar till grov organiserad brottslighet och med internationella dimensioner) har sannolikt haft effekter på både häktningstider och restriktionsanvändandet.

Svar till frågorna i punkten 16

Frihetsberövande av barn som en sista utväg

Av lagen (1964:167) med särskilda bestämmelser om unga lagöverträdare framgår att en person som inte har fyllt 18 år får anhållas eller häktas endast om det finns synnerliga skäl. Bestämmelsen innebär att häktning av barn endast får ske i undantagsfall. Frågan om det finns synnerliga skäl för häktning bedöms med hänsyn främst till den misstänktes ålder och brottslighetens allvar. Av betydelse är också styrkan i de särskilda häktningsskälen. Under hela häktningsperioden ska en löpande dialog hållas med socialtjänsten för att utreda om den misstänkte i stället för att vara häktad kan erbjudas en betryggande övervakning genom att omhändertas i socialtjänstens försorg. En misstänkt som inte har fyllt 18 år när häktningsbeslutet verkställs får som huvudregel vara häktad i högst tre månader. Rätten får på begäran av åklagaren, om det finns synnerliga skäl, besluta att denna tid får överskridas.

När det gäller frihetsberövande påföljder krävs det synnerliga skäl för att den som har begått ett brott innan han eller hon fyllt 18 år ska få dömas till fängelse (30 kap. 5 § brottsbalken). Om kraven på synnerliga skäl är uppfyllda ska påföljden i första hand ändå bestämmas till sluten ungdomsvård i stället för fängelse (32 kap. 5 § brottsbalken). Påföljden sluten ungdomsvård verkställs av Statens institutionsstyrelse (SiS) och innebär att den dömde placeras på ett särskilt ungdomshem, där även barn som är omhändertagna av sociala skäl vårdas. Regeringen avser att lämna en proposition till riksdagen om att påföljden sluten ungdomsvård ska utmönstras och att den som begått ett allvarligt brott innan han eller hon fyllt 18 år i stället ska dömas till fängelse. Arbetet med dessa förslag pågår i Regeringskansliet. Verksamheten av fängelsestraffet ska anpassas utifrån att det rör sig om barn, som har andra behov och rättigheter än vuxna. Reformen ändrar inte heller på förutsättningarna för när en frihetsberövande påföljd ska dömas ut, dvs. det ska fortfarande krävas synnerliga skäl. Fängelse för barn ska alltså endast komma i fråga som sista utväg. Regeringen gav i september 2023 Kriminal-

vården i uppdrag att förbereda inrättandet av särskilda enheter för åldersgruppen 15–17 år. I september 2025 remitterades ett utkast till lagrådsremiss med förslag om att sänka straffbarhetsåldern till 13 år för allvarliga brott. Med anledning av detta har Kriminalvården fått ett kompletterande uppdrag att förbereda myndigheten även för mottagande av 13 och 14-åringar. Slutredovisning av uppdragen ska ske senast den 1 april 2026. Regeringens avsikt är att reformen genom vilken sluten ungdomsvård utmönstras som påföljd ska träda i kraft den 1 juli 2026.

Placering av frihetsberövade barn, m.m.

Barn som är häktade misstänkta för allvarliga brott kan placeras på någon av Kriminalvårdens fem ungdomsavdelningar. Till följd av att myndigheten haft ett större antal barn häktade över tid har dessa barn av konstellationsskäl samt platsbrist även placerats på andra häkten runtom i landet.

Eftersom sluten ungdomsvård är den primära frihetsberövande påföljden för barn är det mycket få barn som döms till fängelse i dag. Vid de få tillfällen då en person under 18 år döms till fängelse placeras han eller hon på någon av Kriminalvårdens anstalter. För närvarande är det endast anstalten Täby (säkerhetsklass 2) som har en renodlad ungdomsavdelning. Ambitionen är att en person under 18 som är dömd till fängelse ska placeras i anstalten Täby. Den brottslighet som barn döms för och som föranleder fängelsepåföljd är dock vanligtvis av så pass allvarlig karaktär att placering i säkerhetsklass 2 inte är lämpligt utifrån behovet av övervakning och kontroll. De har därför placerats i anstalt av säkerhetsklass 1. Barn får inte placeras så att han eller hon vistas tillsammans med intagna över 18 år, om det inte kan anses vara till hans eller hennes bästa (2 kap. 3 § fängelselagen [2010:610]). SiS har på sex av sina särskilda ungdomshem separata avdelningar för barn och unga som avtjänar sluten ungdomsvård.

I bilaga 5 återges statistik rörande inskrivna barn i häkte, anstalt och på särskilda ungdomshem (såvitt avser verkställighet av påföljden sluten ungdomsvård) under rapporteringsperioden. Där framgår även antalet platser och utnyttjandegraden. Ett fåtal flickor per år avtjänar sluten ungdomsvård. Det saknas könsuppdelad statistik på grund av det låga antalet flickor som dömts till sluten ungdomsvård.

Verksamhetsinnehåll för frihetsberövade barn

När det gäller ett barn som är häktad eller anhållen och intagen i häkte har han eller hon, som framhållits i tidigare rapporter, rätt att vistas med personal eller någon annan minst fyra timmar varje dag (2 kap. 5 a § häkteslagen [2010:611]). Vidare ska barn, liksom alla intagna, om det är möjligt, beredas lämplig sysselsättning i form av arbete eller annan jämförbar verksamhet (2 kap. 6 § häkteslagen). En intagen ska också ges möjlighet att vistas utomhus minst en timme varje dag, om det inte finns synnerliga skäl mot det (2 kap. 7 § häkteslagen). Barn i häkte prioriteras när det gäller att erbjudas sysselsättning och mellanmänsklig kontakt. I Sverige har alla barn som omfattas av skolplikten både rätt till undervisning och skyldighet att gå i skolan. Kriminalvårdens målsättning är att barn ska fortsätta sina studier under tiden i häktet och kontaktar därför i samråd med barnet skolan i dennes hemkommun. Skolan ansvarar för undervisningen, medan Kriminalvårdens lärare stöttar barnet med studierna och håller kontakt med skolan. Lärarna och/eller pedagogiska handledare från Kriminalvårdens vuxenutbildning ska skyndsamt söka upp häktade barn och ungdomar, informera om och försöka motivera till studier. I punkten 18 redogörs för isoleringsbrytande åtgärder för häktade barn.

När det gäller barn som döms till fängelse rör det sig, som ovan nämnts, om mycket få individer. De omfattas av fängelselagens regler om sysselsättningsplikt (3 kap. 1–2 §§ fängelselagen). Sysselsättning ska generellt anpassas utifrån den intagnes behov och förutsättningar. För barn innebär detta i praktiken fokus på skolgång. Precis som i häkte ska Kriminalvårdens lärare och/eller pedagogiska handledare skyndsamt söka upp dessa barn och informera om och försöka motivera till studier. Barn omfattas också av fängelselagens regler om möjlighet till utevistelse, fysisk aktivitet och fritidssysselsättning (4 kap. 1–2 §§ fängelselagen). Barn i anstalt har, precis som alla andra som avtjänar ett fängelsestraff, en personlig planering för strafftiden. I planen identifieras vilka risker barnet har för att återfalla i brott samt vilka behov som finns av till exempel behandlingsinsatser.

Barn som döms till sluten ungdomsvård vårdas på SiS särskilda ungdomshem. Det finns en skola på varje ungdomshem och grunden för ungdomsvården utgörs av skolgång. Vården och behandlingen inom ramen för påföljden sluten ungdomsvård därutöver motsvarar den som erbjuds barn och unga placerade inom ungdomsvården i övrigt, men med särskilt fokus på återfallsförebyggande insatser inom kriminalitetsområdet. Grunden

för all vård på SiS särskilda ungdomshem är att ge omsorg och möjliggöra stabilisering för att skapa förutsättningar att ta emot mer riktade behandlingsinsatser. Detta innefattar att skapa trygga och stabila omständigheter runt varje individ med fungerande vardagliga rutiner, en normal dygnsrytm och näringsriktig mat samt att tillgodose behov av hälso- och sjukvårdsinsatser. Regeringen har de senaste åren beslutat om flera uppdrag för att säkerställa tillgången till hälso- och sjukvård och tandvård för barn och unga som vårdas på SiS särskilda ungdomshem samt tillsatt en utredning för att se över förutsättningarna för hur denna tillgång kan säkerställas. Uppdragen ska redovisas under 2027 och 2028. Utredningen ska redovisas 2026.

SiS använder strukturerade behandlingsaktiviteter för att öka motivation till förändring och engagemang i sin behandling, utveckla relation till familj och andra närstående, samt främja den fysiska, psykiska, sexuella och sociala hälsan. På ungdomshemmen bedrivs ett utvecklingsarbete kopplat till att skapa meningsfulla aktiviteter inom konst, kultur och idrott, ofta i samverkan med civilsamhället och andra lokala aktörer. Att strukturera vardagen är en viktig del av vården och även en framgångsfaktor för att minska hot och våld under de timmar på dygnet som detta annars är mer förekommande.

Som ovan nämnts pågår lagstiftningsarbete i syfte att påföljden slutet ungdomsvård ska utmönstras och att barn i stället ska dömas till fängelse. Det innebär även att ett antal anpassningar av fängelselagens bestämmelser behövs. Vidare ska Kriminalvården senast den 1 april 2026 slutredovisa till regeringen hur Kriminalvården har organiserat sig kring den nya uppgiften. Kriminalvården ska säkerställa att verksamheten är anpassad för barn och unga, vilket innebär att verkställigheten ska ske under trygga former med rätt till bland annat vård, behandling, skola och annan lämplig sysselsättning. Av slutredovisningen ska framgå hur barnets rättigheter under verkställigheten tillgodoses i enlighet med barnkonventionen. En utredare har också fått i uppdrag att föreslå nödvändiga lagändringar för att barn och unga som döms till fängelse ska kunna få sin rätt till utbildning tillgodosedd samtidigt som Kriminalvården får förutsättningar att bedriva en ändamålsenlig skolverksamhet. Uppdraget ska redovisas senast den 15 december 2025.

Åtgärder för att möta barn och andra gruppers särskilda behov

När det gäller frihetsberövande under förundersökning ska en åklagare alltid väga det men ett frihetsberövande innebär för den enskilde mot behovet av frihetsberövandet utifrån intresset att utreda och lagföra brott. Denna

proportionalitetsbedömning ska även omfatta det men som ett frihetsberövande kan innebära för något annat motstående intresse, som till exempel negativa effekter för den misstänktes närstående. Lagstiftningen ställer särskilt stränga krav för frihetsberövande i form av häktning vad gäller vissa kategorier av personer, till exempel nyförlösta kvinnor, äldre och sjukliga, som skulle drabbas särskilt hårt av ett frihetsberövande. För dessa kategorier av misstänkta gäller att häktning får beslutas endast om det är uppenbart att betryggande övervakning inte kan ordnas på annat sätt. Åklagaren är skyldig att ompröva proportionaliteten i frihetsberövandet så snart det är påkallat utifrån ett förändrat utredningsläge, personliga omständigheter å den misstänktes sida eller någon annat förhållande.

På Kriminalvårdens häkten och anstalter förekommer det att barn till intagna tillåts att medfölja under frihetsberövandet. Sådant beslut föregås av en grundlig utredning i nära samråd med aktuell socialtjänst. I de fall medföljande medges utformas verkställigheten på ett sådant sätt så att barnets bästa alltid beaktas, samtidigt som föräldern ska ges möjlighet till meningsfull sysselsättning och rehabiliterande insatser.

En intagen som är gravid placeras enligt samma rutiner som övriga intagna. Det ställs höga krav på en nyanserad och individualiserad proportionalitetsbedömning vid åtgärder som rör gravida intagna i häkte och anstalt, exempelvis i samband med omplacering. Särskild hänsyn ska tas till att hälso- och sjukvårdskontakter inte onödigt fördröjs. Kontakter ska bl.a. skyndsamt upprättas med en lokal barnmorskemottagning.

Om en intagen som lider av psykisk ohälsa är i behov av vård som inte kan tillgodoses på anstalten eller i häktet och inte heller på en annan anstalt eller häkte, får den intagne föras över till sjukhus. Som anges under punkten 3 avgör en läkare vilken vård som den intagne behöver. En klient som behöver akut psykiatrisk vård kan således vårdas utanför anstalten eller häktet.

Varje individ som avtjänar en kriminalvårdspåföljd har en plan för vilka insatser som ska genomföras under verkställigheten. Det innebär bl.a. att varje verkställighet anpassas utifrån individens förutsättningar och behov, inbegripet vid funktionsnedsättningar, genom exempelvis anpassningar gällande bemanning, val av insats och genomförande, gruppstorlek och så långt möjligt lokalernas storlek och utformning. När det gäller barn och unga som döms till sluten ungdomsvård anpassas verkställigheten efter varje barns

eller ungdoms enskilda behov. Inte sällan kommer de från socialt utsatta miljöer och har en sammansatt problematik. Många lider av psykisk ohälsa och har neuropsykiatriska funktionsnedsättningar. Utgångspunkten för verksamheten är därför att de allra flesta barn och unga i verksamheten har särskilda behov som kräver anpassningar. SiS anpassar bemanning, metodval, förhållningssätt, gruppstorlek samt lokalernas storlek och utformning efter den enskildes behov. SiS verksamhet har generellt en hög personaltäthet, för att möjliggöra en individuellt anpassad vård i hela verksamheten.

Svar till frågorna i punkten 17

I punkten 3 ovan finns närmare redogörelser för intagnas tillgång till hälso- och sjukvård.

Om en intagen avlider i polisarrest inleds regelmässigt en förundersökning. Det framgår av förordningen (2014:1106) om handläggning av ärenden om brott av anställda inom polisen samt av Åklagarmyndighetens föreskrifter och allmänna råd (ÅFS 2014:16), att ett sådant ärende initialt ska hanteras av Avdelningen för särskilda utredningar (SU) vid Polismyndigheten, som genast ska lämna vidare ärendet till Särskilda åklagarkammaren. Inleds en förundersökning ska åklagaren vidta en rad utredningsåtgärder, bland annat: inhämta tillsynsprotokoll, inhämta uppgifter om vilka som varit i tjänst och vilka som ansvarade för tillsynen vid aktuellt tillfälle, genomföra teknisk undersökning av cellen, inhämta rättsläkarutlåtande och genomföra förhör med personal.

Vid dödsfall i Kriminalvårdens lokaler som konstaterats av läkare, ska enligt Kriminalvårdens säkerhetshandbok åtgärder vidtas för bevissäkring för att skydda platsen och eventuella spår. Vanligtvis görs en självständig rättsmedicinsk undersökning i syfte att fastställa dödsorsaken och utesluta att ett brott har begåtts. Av förordning (2022:302) framgår att Kriminalvården har en skyldighet att göra en polisanmälan när det bl.a. finns skäl för en rättsmedicinsk undersökning. Vidare ska en rapport i Kriminalvårdens interna incidentrapporteringssystem (ISAP) upprättas. Incidentutredning ska alltid genomföras. Inför utredningen inhämtas kopia av polisutredning, dödsbevis, dödsorsaksintyg och i förekommande fall utlåtande av klinisk obduktion eller rättsmedicinsk undersökning.

Av 27 § fängelseförordningen (2010:2010) respektive 17 § häktesförordningen (2010:2011) framgår att en anhörig till den intagne ska underrättas

om den intagne drabbas av allvarlig sjukdom eller svårare olycksfall eller om den intagne avlider. Det finns framtagna rutiner på vilket sätt så ska ske. Anhöriga kan ha rätt till skadestånd. Om ett åtal väcks med anledning av dödsfallet kan skadestånd begäras inom ramen för brottmålsprocessen. Det finns även en möjlighet för anhöriga att få ersättning av staten på andra sätt, exempelvis genom att väcka en civilrättslig talan eller genom att begära ersättning hos Justitiekanslern.

I bilaga 6 redovisas ärenden som registrerats som dödsfall relaterade till polisens arrest från och med 2018 till och med 2023. Tabellen innehåller alla ärenden av dödsfall relaterade till polisens arrest, till exempel även ärenden där någon person har insjuknat i arrestlokal, tagits till sjukhus och avlidit där. I de fall förundersökning inletts har förundersökningen lagts ned. Endast i ett fall (2022) har ett strafföreläggande om osant intygande utfärdats.

Antalet dödsfall bland Kriminalvårdens klienter i anstalt och häkte är relativt få per år. Under perioden 2018 till 2024 inträffade totalt 30 dödsfall i och utanför häkte och 54 i och utanför anstalt, se bilaga 6. Ungefär hälften av dödsfallen för häkte under perioden 2018–2024 var suicid. Andra orsaker bakom dödsfallen kan vara överdos eller dödsfall efter långvarig sjukdom.

Förebyggande insatser m.m.

Såväl Polismyndigheten som Kriminalvården ingår i en myndighets-samverkansgrupp som på nationell nivå samordnar det suicidpreventiva arbetet. Båda myndigheterna ska även medverka i Folkhälsomyndighetens och Socialstyrelsens arbete med att samordna, stödja och följa upp den nationella strategin inom området psykisk hälsa och suicidprevention.

Som Sverige redogjort för i föregående rapport har Polismyndigheten enhetliga rutiner och systematisk statistikföring av incidenter. I arrestantvaktsutbildningen inom Polismyndigheten lyfts kunskap om suicidprevention fram.

Vid misstänkt dödsfall i arrest, häkte eller anstalt ska personal agera och vidta livräddande åtgärder fram till att hälso- och sjukvårdspersonal tar över det livräddande arbetet eller till att dödsfall konstateras av läkare. Chefen för respektive verksamhetsområde har ansvar för att den personal som arbetar inom arrest, häkte eller anstalt får kunskap om livräddande insatser som första hjälpen och hjärt- och lungräddning.

Svar till frågorna i punkten 18

Disciplinåtgärder

Fängelse

Av 12 kap. 1 § fängelselagen (2010:610) framgår att en intagen som bryter mot de föreskrifter och villkor som gäller för verkställigheten får tilldelas en varning. En intagen bör få en varning vid bl.a. rymning eller fritagning, våld eller hot, trakasserier; särskilt sexuella trakasserier eller trakasserier på grund av etnisk tillhörighet eller funktionsnedsättning, innehav eller bruk av droger, vägran att utan giltigt skäl lämna prov för drogkontroll eller annars låta sig kroppsvisiteras eller kroppsbesiktigas, upprepad vägran att utföra eller delta i anvisad sysselsättning, innehav av otillåten telefonutrustning och underlåtenhet att följa personals anvisningar. En varning är ett tecken på att det kan finnas särskilda skäl mot villkorlig frigivning, det vill säga att den villkorliga frigivningen kan komma att skjutas upp. Bestämmelser om detta finns i 26 kap. 6 a och 7 §§ brottsbalken.

Häkte

Varning kan inte utdelas för häktade eller intagna som avtjänar del av sitt fängelsestraff i häkte. För den senare kategorin kan dock misskötsamhet under tiden som placeringen i häkte pågår läggas till grund för bedömningen i ärenden om uppskjuten villkorlig frigivning på samma sätt som misskötsamhet i anstalt.

Vård för barn på särskilda ungdomshem

Det finns inte något disciplinärt regelsystem för barn och unga som är placerade på Statens institutionsstyrelses (SiS) särskilda ungdomshem. Myndigheten har dock rätt att använda sig av särskilda befogenheter enligt lagen (1999:603) om verkställighet av sluten ungdomsvård, lagen (1988:70) om vård av missbrukare i vissa fall samt lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga. De särskilda befogenheterna omfattar bl.a. möjligheter att besluta om begränsningar av användningen av elektroniska kommunikationstjänster, hållande i avskildhet och begränsningar av och i rörelsefriheten. Dessa åtgärder får inte användas av disciplinära skäl. Befogenheterna är i stället avhängiga riskbedömningar rörande ordning och säkerhet och vad som är till barnets bästa. Vid incidenter, t.ex. en rymning eller hot och våld, kan SiS komma att justera bedömningen av vilka åtgärder som är nödvändiga för att upprätthålla trygghet och säkerhet. I dessa fall kan

ett barn eller ungdom uppleva en åtgärd som disciplinär, även om beslutet baseras på en ny riskbedömning.

Förvar

Det finns inte något disciplinärt system inom förvarsverksamheten. Dock finns det möjlighet att av säkerhetsskäl avskilja en förvarstagen person inom förvarslokalerna, eller att placera en förvarstagen person i häkte. Detta är dock inte en disciplinär åtgärd, utan syftar till att upprätthålla säkerheten för de förvarstagna och/eller personalen på förvaret.

Överklagande och tillsyn

Kriminalvårdens beslut om varning får överklagas till allmän förvaltningsdomstol, men först sedan det omprövats av Kriminalvården (14 kap. 1 och 2 §§ fängelselagen). Detsamma gäller för Kriminalvårdens beslut om uppskjuten villkorlig frigivning (38 kap. 14 och 15 §§ brottsbalken). I båda fallen krävs prövningstillstånd vid överklagande till kammarrätten.

Beslut av SiS enligt lagen om verkställighet av sluten ungdomsvård, lagen om särskild vård av unga samt lagen om vård av missbrukare i vissa fall får i särskilda fall överklagas till allmän förvaltningsdomstol. Prövningstillstånd krävs vid överklagande till kammarrätten gällande sluten ungdomsvård. Barnet eller den unge har rätt att överklaga alla beslut av inskränkande karaktär. Uttryckssättet ”i särskilda fall” har använts i syfte att markera att allmänna ordningsregler inom det särskilda ungdomshemmet inte får överklagas.

Möjligheten att överklaga Migrationsverkets beslut i frågor om behandlingen eller placeringen av utlänningar som hålls i förvar har genom lagändringar 2025 utökats på ett sätt som korresponderar med utökade möjligheter för Migrationsverkets personal att genomföra bland annat kroppsvisitation (se nedan). Överklagandet sker till migrationsdomstol. Migrationsdomstolens avgörande i sådana mål kan i sin tur överklagas till Migrationsöverdomstolen, under förutsättning att prövningstillstånd meddelas.

När det gäller tillsyn över Kriminalvården och SiS hänvisas till svaret under punkt 22.

Åtgärder för att minska de facto isolering bland häktade

Av 2 kap. 5 § häkteslagen (2010:611) framgår att en intagen som huvudregel ska ges möjlighet att dagtid vistas tillsammans med andra intagna (gemensamhet).

I de allmänna råden till 2 kap. 5 § häkteslagen i Kriminalvårdens föreskrifter och allmänna råd om häkte (KVFS 2011:2) ges exempel på olika sorters isoleringsbrytande åtgärder.

Kriminalvården arbetar dagligen aktivt med isoleringsbrytande åtgärder för alla häktade. I januari 2022 uppdaterades myndighetens handbok om gemensamhet och avskildhet i häkte (2018:13) med definitioner av begreppen isolering respektive isoleringsbrytande åtgärd med utgångspunkt i Nelson Mandela-reglerna. För att en intagen inte ska anses isolerad krävs det enligt definitionerna att den intagne under en sammanlagd period om minst två timmar per dag erbjuds möjlighet att vistas tillsammans med annan. Med hänsyn till ansträngda lokal- och personalmässiga resurser och intagnas beteende, kan denna miniminivå vara svår att nå upp till även om Kriminalvården strävar efter att så ska ske (se vidare nedan om utmaningar för Kriminalvården). Kriminalvårdens egna mätningar visar att under år 2024 fick 76 procent av intagna utan restriktioner två timmar eller mer i isoleringsbrytande åtgärd. För de som hade restriktioner var siffran 34 procent under 2024. Trots de stora utmaningar som Kriminalvården genomgår, har det stora fokuset på att bryta isoleringen för barn lett till att resultatet totalt sett förbättrats i samtliga kategorier sedan 2022. Statistiken redovisas i bilaga 7.

Den intagnes behov av isoleringsbrytande åtgärder ska anges i dennes häktesplan. Vidare ska det, om den intagne är under 18 år, i häktesplanen särskilt preciseras vilka insatser som ska vidtas med anledning av de särskilda behov som en minderårig person kan ha avseende t.ex. kontakt med föräldrar eller annan omsorgsperson, utbildningsplan, fritidsaktiviteter, andra sociala kontakter samt övriga isoleringsbrytande åtgärder

Det pågår för närvarande ett projekt inom Kriminalvården med syfte att ta fram ett digitalt systemstöd för att kunna mäta och följa upp de isoleringsbrytande åtgärderna.

Isoleringsbrytande åtgärder för barn i häkte

Som Sverige tidigare redovisat infördes den 1 juli 2021 ny reglering som ger den som är under 18 år och som är häktad eller anhållen och intagen i häkte rätt att vistas med personal eller någon annan minst fyra timmar varje dag (2 kap. 5 a § häkteslagen). För att kunna följa efterlevnaden av bestämmelsen arbetar Kriminalvården med daglig dokumentation kring den tid då vistelse med annan genomförts eller erbjudits. För att vistelse med annan ska dokumenteras och följas upp krävs att den bedöms som meningsfull och att barnet fysiskt vistas med en annan person. Kriminalvården försöker genom engagemang och stöttning få intagna barn att delta i isoleringsbrytande åtgärder. För intagna som väljer att inte delta i aktiviteter följer Kriminalvården upp med motiverande arbete.

Resultatet av Kriminalvårdens mätningar 2022–2024 visar att barn fick minst två timmars isoleringsbrytande åtgärder i betydligt högre utsträckning än vuxna. Av mätningarna framgår vidare att lagkravet uppnåddes i 57 procent under både 2023 och 2024. För barn utan restriktioner försämrades resultatet 2024. De flesta barn, 93 procent, hade dock restriktioner enligt mätningarna. En stor del av barnen fick dock minst tre timmar av kontakt med annan. Statistiken redovisas i bilaga 7. Den omfattar endast barn som tackat ja till åtgärder eftersom det inte finns någon skyldighet för barnet att delta i isoleringsbrytande åtgärder.

Kriminalvården har stora utmaningar med att nå lagens krav fullt ut. En försvårande faktor är platsbrist. Antalet inskrivna barn i häkte fortsatte att öka, till 103 i genomsnitt under 2024 jämfört med 74 under 2023 och barn utgör nu cirka tre procent av det totala antalet inskrivna i häkte. Flera besöksrum och rum för aktiviteter har fått omvandlas till bostadsrum vilket även försvårar samverkan med civilsamhället.

Under 2024 stärkte Kriminalvården innehåll i insatserna för häktade barn bl.a. genom att fler pedagogiska handledare anställdes för att stötta dem i studier. Pågående stöd i frågor om ekonomi och skulder har fortsatt i samma omfattning som tidigare år trots det ökade antalet intagna.

Regler om tvångsåtgärder m.m.

Kriminalvården

Det finns inte några bestämmelser som specifikt behandlar kriminalvårdspersonalens rätt att använda våld. Däremot omfattar de allmänna bestämmelserna i brottsbalken om laga befogenhet (24 kap. 2 § brottsbalken) Kriminalvårdens personal. Enligt de bestämmelserna får våld, under vissa förutsättningar, brukas mot frihetsberövade, närmare bestämt om personen rymmer eller sätter sig till motvärn med våld eller hot om våld eller på något annat sätt gör motstånd mot någon under vars uppsikt personen står. För våldsanvändning med stöd av den bestämmelsen gäller att åtgärden ska vara försvarlig för att en rymning ska kunna förhindras eller ordningen upprätthållas. Våld får endast användas när andra medel är otillräckliga för att utföra den uppgift det är fråga om och våldsanvändning kan väntas leda till det avsedda resultatet.

Därutöver finns det i såväl fängelselagen som häkteslagen bestämmelser som reglerar vissa typer av kontroll- och tvångsåtgärder, t.ex. kroppsvisitation och kroppsbesiktning (8 kap. 3–7 §§ fängelselagen och 4 kap. 2–7 §§ häkteslagen) samt användandet av fängsel (8 kap. 10 § fängelselagen och 4 kap. 10 § häkteslagen). Av de senare bestämmelserna framgår att en intagen får beläggas med fängsel i två situationer. Den första är vid förflyttning inom eller utanför anstalten eller förvaringslokalen, om det är nödvändigt av säkerhetsskäl. Den andra gäller när den intagne uppträder våldsamt och det är absolut nödvändigt med hänsyn till den intagnes egen eller någon annans säkerhet till liv eller hälsa. I det senare fallet ska en läkare så snart som möjligt undersöka den intagne. Det ska understrykas att en kontroll- eller tvångsåtgärd, såsom fängsel, endast får användas om den står i rimlig proportion till syftet med åtgärden, och om en mindre ingripande åtgärd är tillräcklig ska den användas (1 kap. 6 § andra stycket fängelselagen och 1 kap. 6 § andra stycket häkteslagen). Om en intagen beläggs med fängsel ska åtgärden dokumenteras (24 § fängelseförordningen [2010:2010] och 14 § häktesförordningen [2010:2011]). Av dokumentationen ska det framgå vilka skälen för åtgärden är, fängslets art, när den intagne belades med fängsel, när fängslet avlägsnades, och om den intagne undersökts av läkare. Kriminalvården har inte rätt att använda sig av medicinsk tvångsmedicinering.

Regeringen har den 28 augusti 2025 gett en särskild utredare i uppdrag att göra en översyn av häkteslagen och fängelselagen. I uppdraget ingår bl.a. att

redogöra för hur Kriminalvården kan ges bättre förutsättningar att bibehålla ett fungerande säkerhetsarbete och ett effektivt återfallsförebyggande arbete. Av uppdraget framgår bl.a. att det bör säkerställas att regleringen kring de särskilda kontroll- och tvångsåtgärder som Kriminalvården kan vidta är tydlig och rättssäker. Uppdraget ska slutredovisas senast den 28 december 2026.

Statens institutionsstyrelse

Precis som för Kriminalvården finns det inte några bestämmelser som specifikt behandlar vilken rätt personal hos Statens institutionsstyrelse (SiS) har att använda våld, utan detta regleras av de allmänna bestämmelserna i brottsbalken om laga befogenhet som redogjorts för ovan. Däremot har SiS rätt att under vissa förutsättningar använda vissa särskilda befogenheter, t.ex. kroppsvisitation och yttlig kroppsbesiktning (se 15 § lagen om verkställighet av sluten ungdomsvård och 17 § lagen med särskilda bestämmelser om vård av unga). SiS har inte rätt att använda fängsel eller medicinsk tvångsmedicinering. Se vidare under punkt 20.

Migrationsverket

Den 1 augusti 2025 trädde ändringar i utlänningslagen (2005:716) i kraft som syftar till att stärka ordningen och säkerheten vid Migrationsverkets förvar. Ändringarna innebär bl.a. att Migrationsverket fått utökade befogenheter att använda tvångs- och kontrollåtgärder. Kroppsvisitation får genomföras i fler situationer och vid en lägre misstankegrad, bl.a. om det finns skäligen misstanke om att personen bär på otillåtna föremål. En ny bestämmelse i 1 kap. 8 § andra stycket utlänningslagen tydliggör att tvångs- och kontrollåtgärder endast får användas om de är nödvändiga, lämpliga och proportionerliga.

Förvarspersonal omfattas inte av laga befogenhet enligt 24 kap. brottsbalken. Våld får endast användas i undantagsfall, exempelvis vid rymning eller allvarlig säkerhetsrisk, och ska som redovisats ovan ske enligt principerna om nödvändighet och proportionalitet. Sedan lagändringarna 2025 får väktare ingripa vid försök att avvika under bevakning utanför förvarsloken, vid behov i samverkan med polis. Förvarspersonal har inte rätt att använda fängsel eller medicinsk tvångsmedicinering.

Svar till frågorna i punkten 19

De grundläggande reglerna om polisens våldsanvändning finns i polislagen (1984:387). En förutsättning för att våld ska få användas är att andra medel är otillräckliga och att våldet med hänsyn till omständigheterna är försvarligt.

Polisens användning av skjutvapen regleras inte särskilt i polislagen, utan i kungörelsen (1969:84) om polisens användning av skjutvapen (skjutkungörelsen). Under många år kritiserades skjutkungörelsen för att vara föråldrad, otydlig och svårtillämpad. Mot den bakgrunden har regeringen föreslagit en ny lag om polisens användning av skjutvapen (prop. 2024/25:186) med ikraftträdande den 1 juli 2026. Lagförslagen är bl.a. utformade med beaktande av FN:s grundläggande principer för brottsbekämpande tjänstemäns användning av våld och skjutvapen.

Enligt lagförslagen ska polisen något förenklat ha rätt att använda skjutvapen för att avvärja våld av svårare slag, gripa en person eller förhindra en rymning eller för att förhindra särskilt allvarliga straffbelagda gärningar eller andra allvarliga faror mot liv eller hälsa. Användningen ska endast vara tillåten om andra medel är otillräckliga och användningen är försvarlig. Vid bedömningen av om användningen är försvarlig ska särskilt beaktas hur viktigt det är att syftet med användningen uppnås, hur allvarlig den fara är som utgör grunden för användningen, och i vilken grad användningen medför skada eller risk för skada för den eller det som skjutvapnet används mot samt för omgivningen. Det kan t.ex. vara relevant att beakta polismannens möjlighet att överblicka situationen och planera och överväga olika handlingsalternativ, liksom omständigheter kopplade till det ursprungliga uppdraget eller till målpersonen, t.ex. att personen har en allvarlig funktionsnedsättning eller är mycket ung.

En polisman ska enligt lagförslagen alltid sträva efter att syftet med användningen uppnås med minsta möjliga skada. Om det finns tid och det inte framstår som olämpligt eller verkningslöst ska polismannen innan denne skjuter verkanseld ge sig till känna och varna för att skjutvapen kan komma att användas om polisens anvisningar inte följs, och avlossa varningsskott. Ett ingripande av en polisman ska vidare så långt det är möjligt planeras och genomföras på ett sådant sätt att användning av skjutvapen kan undvikas och eventuella skador av användningen minimeras. Om det är möjligt ska en polisman ges instruktioner inför ett uppdrag där skjutvapen kan antas komma att användas. En polisman som inte fått sådana instruktioner ska,

om det är möjligt, kontakta den förman som leder insatsen för instruktioner om uppdraget och hur det ska genomföras.

Därutöver innehåller lagen ett krav på att all användning av skjutvapen ska rapporteras skriftligen. Polismyndighetens användning av våldshjälpmedel avrapporteras i ett digitalt verktyg, vilket underlättar statistikuppföljning. Innehållet i den nya lagstiftningen kommer att implementeras i grundutbildningen för poliser och i den kontinuerliga fortbildningen för poliser.

Svar på frågorna i punkten 20

Rekommendationer från CRPD-kommittén

Myndigheten för delaktighet har fått i uppdrag att informera berörda myndigheter, regioner, kommuner, det civila samhället samt andra relevanta aktörer om CRPD-kommitténs (Committee on the Rights of Persons with Disabilities) rekommendationer från april 2024 och att tillgänglighetsanpassa dessa. Myndigheten ska även inhämta berörda aktörers bedömning i fråga om vad rekommendationerna kan innebära för respektive aktör utifrån nationell kontext. Uppdraget ska genomföras i samarbete med relevanta aktörer samt i dialog med funktionshindersorganisationerna. Uppdraget ska slutredovisas senast den 15 februari 2026.

Allmänna utgångspunkter och förutsättningar för rättspsykiatrisk vård som påföljd

Enligt den svenska regeringsformen ska domstolar, förvaltningsmyndigheter och andra som fullgör offentliga förvaltningsuppgifter i sin verksamhet beakta allas likhet inför lagen samt iaktta saklighet och opartiskhet (1 kap. 9 § regeringsformen).

Om en person har begått ett brott under påverkan av en allvarlig psykisk störning ska personen i första hand dömas till en annan påföljd än fängelse (30 kap. 6 § brottsbalken). I 31 kap. 3 § brottsbalken regleras de närmare förutsättningarna för när en domstol får överlämna en person, som begått ett brott och som lider av en allvarlig psykisk störning, till rättspsykiatrisk vård. Där regleras även förutsättningarna för att besluta om särskild utskrivningsprövning vid överlämnande till rättspsykiatrisk vård.

I lagen (1991:1129) om rättspsykiatrisk vård (LRV) regleras bland annat när rättspsykiatrisk vård som dömts ut ska upphöra samt när och under vilka

förutsättningar den får förlängas eller fortsätta. Lagen innehåller också regler om domstolsprövning så vitt avser de aktuella frågorna. (Se 12–14 §§ och 16–16 b §§ LRV). Av 2 § framgår att hälso- och sjukvårdslagen (2017:30) om skyldighet för en region att erbjuda hälso- och sjukvård, även gäller rättspsykiatrisk vård, inbegripet vård för personer med funktionsnedsättning.

Omprövning och överklagan av beslut om tvångsvård och tvångsåtgärder

Lagen (1991:1128) om psykiatrisk tvångsvård (LPT) och LRV innehåller bestämmelser som garanterar både löpande omprövning och överklagandemöjligheter avseende beslut om tvångsvård. En patient som vårdas med stöd av LPT eller LRV ska bl.a. så snart dennes tillstånd medger det, genom chefsöverläkarens försorg upplysas om sin rätt att överklaga vissa beslut m.m. Chefsöverläkaren ska vidare se till att patienten så snart patientens tillstånd tillåter blir informerad om sin rätt till en stödperson. De båda lagarna, LPT och LRV, ska finnas anslagna inom sjukvårdsinrättningen väl synliga för patienterna.

En utredning har sett över möjligheterna att överklaga vissa tvångsåtgärder enligt tvångslagstiftningen, som i dag inte är möjliga att överklaga, såsom medicinering utan samtycke vilket inkluderar bl.a. ECT-behandling - *God tvångsvård – trygghet, säkerhet och rättssäkerhet i psykiatrisk tvångsvård och rättspsykiatrisk vård* (SOU 2022:40). Utredningen har i sitt arbete bl.a. utgått från funktionshinderperspektivet. Vissa av utredningens förslag bereds vidare inom ramen för arbetet i Delegationen för en reform av samhällets insatser för mer samordnade, behovsanpassade och personcentrerade insatser till personer med samsjuklighet i form av beroendeproblematik och psykisk ohälsa. Uppdraget ska slutredovisas senast den 15 december 2027.

Vidtagna insatser för att stärka och utveckla den psykiatriska tvångsvården och den rättspsykiatriska vården

Regeringen har vidtagit flera insatser för att stärka och utveckla den psykiatriska tvångsvården och den rättspsykiatriska vården. Detta inbegriper en ny nationell strategi för psykisk hälsa och suicidprevention för perioden 2024–2034. Ett särskilt fokusområde i strategin rör en god tvångsvård och förebyggande arbete. Regeringen har gett 28 berörda myndigheter i uppdrag att stödja strategins genomförande, däribland Myndigheten för delaktighet, Kriminalvården, Polismyndigheten och Statens institutionsstyrelse (SiS), och har för det ändamålet även tillskjutit 1,6 miljarder kronor till kommuner och regioner för 2025. Regeringen har under 2025 även gett Socialstyrelsen i

uppdrag att stärka och utveckla den psykiatriska tvångsvården och den rättspsykiatriska vården. Därutöver har Inspektionen för vård och omsorg fått i uppdrag att stärka och utveckla tillsynen inom området psykisk hälsa och suicidprevention. Vidare har regeringen beslutat om två tioåriga nationella forskningsinitiativ inom området psykisk hälsa, varav ett omfattar psykiatrisk tvångsvård. Därutöver har Statens beredning för medicinsk och social utvärdering fått i uppdrag att se över det vetenskapliga stödet för alternativa metoder och arbetssätt till tvångsåtgärder. Samtliga uppdrag och initiativ utgår från ett tydligt funktionshinderperspektiv, i enlighet med FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning, samt de synpunkter och rekommendationer som har framförts av internationella organ som granskar efterlevnaden av konventioner om mänskliga rättigheter.

Om avinstitutionaliseringen och insatser för ett självständigt liv

Den svenska psykiatrireformen trädde i kraft 1995 med syftet att integrera personer med psykisk funktionsnedsättning i samhället och flytta ansvaret för socialt stöd från regionerna till kommunerna. Reformen innebar att institutionerna avskaffades och att kommunerna fick huvudansvar för att erbjuda boende, stöd och samordning för dessa personer. Insatserna är individanpassade och frivilliga och kan bl.a. innefatta boendestöd och hjälp med sysselsättning. Målet är att stärka individens förmåga att delta i samhället och hantera sin vardag.

Av betydelse i sammanhanget är lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade (LSS) som trädde i kraft 1994. Den syftar till att ge människor med omfattande funktionsnedsättningar möjlighet att leva som andra. Bland insatserna enligt LSS finns bostad med särskild service för vuxna. Relevant i sammanhanget är även arbetet med metoden Bostad först, som ingår i den nationella hemlöshetsstrategin och som riktar sig till personer i hemlöshet med komplexa problem såsom psykisk ohälsa eller skadligt bruk och beroende. Grundtanken är att personer som befinner sig i hemlöshet först ska få en egen bostad och sedan erbjudas flexibelt och individuellt utformat stöd och behandling.

Åtgärder för att minska tvångsåtgärder för barn placerade i Statens institutionsstyrelses särskilda ungdomshem

Regeringen har genom ett utredningsuppdrag 2024 initierat en reformering av den statliga barn- och ungdomsvården, för en trygg och kvalitativ vård. Ett viktigt uppdrag för utredaren är att föreslå åtgärder som säkerställer att

det inte förekommer våld, kränkningar och sexuella övergrepp eller att tvångsåtgärder vidtas utan stöd i lag. Utredningen ska slutredovisas nästa år.

Hur och när SiS får avskilja barn, ungdomar och klienter framgår av lagstiftning och i myndighetens interna föreskrifter. För att vården ska kunna genomföras på ett tryggt och säkert sätt kan medarbetare i vissa fall behöva använda särskilda befogenheter förutsatt att de bedöms som proportionerliga. Det är åtgärder som t.ex. begränsar rörelsefriheten, kontakter med omvärlden eller åtgärder för att kontrollera vad som förs in på institutionen. Sedan den 15 maj 2024 har SiS i syfte att motverka rymningar, droganvändning och fortsatt kriminalitet fått utökade möjligheter att begränsa ungas tillgång till internet, mobiltelefoner och besök.

För att ett barn, en ungdom eller klient ska få avskiljas krävs att han eller hon uppträder våldsamt eller är så påverkad av berusningsmedel att denne inte kan hålla sig till ordningen. Sedan den 15 december 2024 gäller även nya regler för avskildhet vid dygnsvilan. Lagändringarna innebär att SiS har möjlighet att under vissa förutsättningar hålla vissa barn och unga i avskildhet i anslutning till dygnsvilan, om det är nödvändigt med hänsyn till ordningen eller säkerheten eller för att förhindra att barnet eller ungdomen avviker från hemmet.

Regeringen har gett SiS kraftigt ökade anslag de senaste åren för att möjliggöra ett kompetens- och kvalitetslyft på myndigheten, inklusive att stärka förutsättningarna för rättssäker tillämpning av de särskilda befogenheterna. Regeringen har gett SiS i uppdrag att följa upp de nya särskilda befogenheterna. Uppdraget ska slutredovisas den 6 maj 2026.

SiS utbildar kontinuerligt sin personal i icke-våldsamma vårdmetoder och bemötande. Myndigheten har sedan 2017 ett samarbete med Rädda Barnen som utbildar alla som arbetar klientnära i traumamedveten omsorg. För att kunna hantera situationer då en klient eller ungdom blir våldsam mot sig själv eller andra utbildas alla medarbetare i ett obligatoriskt program för konflikthantering och fysiska interventioner. Under 2024 har grundutbildningen förbättrats för att ytterligare betona vikten av att värna mänskliga rättigheter i hela verksamheten. Misstänkt tjänstefel från en anställd rapporteras till SiS personalansvarsnämnd. Tillfälliga åtgärder under utredningen, såsom omplacering eller tjänstledighet, kan bli aktuellt.

Nämnden beslutar om avsked, uppsägning, rättsliga åtgärder, avstängning och disciplinära åtgärder såsom varning och löneavdrag.

Som tabellen i bilaga 8 visar har antalet inkomna ärenden till personalansvarsnämnden ökat sedan 2021. Ökningen ska ses i ljuset av att det totala antalet inkomna ärenden på myndigheten ökar.

Svar till frågorna i punkten 21

Hos Migrationsverket finns interna riktlinjer som anger att förvar endast ska användas när inga andra åtgärder bedöms vara tillräckliga och under kortast möjliga tid. Detta korresponderar med bestämmelsen i 1 kap. 8 § utlänningslagen om att en utlännings frihet inte ska begränsas mer än vad som är nödvändigt i varje enskilt fall. I situationer där förvar inte bedöms som nödvändigt kan beslut istället fattas om den mindre ingripande åtgärden uppsikt, som möjliggör kontroll av närvaro utan frihetsberövande (10 kap. 6 § utlänningslagen). Migrationsverket kan fatta beslut om förvar eller uppsikt i de fall där det bedöms finnas risk för att en utlänning avviker från verkställighetsprocessen, begår brott eller för att utreda identitet eller rätt att vistas i landet. En statlig utredning lämnade i februari 2025 över ett betänkande till regeringen, där det föreslås ändringar av utlänningslagen som bl.a. innebär att fler alternativ till förvar införs (SOU 2025:16). Förslagen bereds inom Regeringskansliet.

Alla förvarstagna har möjlighet att anonymt lämna in klagomål avseende hur de behandlas under vistelsen i förvar. De har också möjlighet att lämna en anmälan till Justitieombudsmannen (se vidare under punkten 22).

Statistik över antal förvarstagna asylsökanden och papperslösa under rapporteringsperioden återfinns i bilaga 9.

Svar till frågorna i punkten 22

Riksdagens ombudsmän

Riksdagens ombudsmän (JO) är en myndighet under riksdagen som regelbundet inspekterar hur olika myndigheter, däribland Polismyndigheten, Migrationsverket, Kriminalvården och Statens institutionsstyrelse (SiS) utför sitt arbete. Uppgiften att utöva tillsyn i den offentliga verksamheten ankommer på de s.k. justitieombudsmännen, som utses av riksdagen (13 kap. 6 § regeringsformen). Justitieombudsmännen väljs var för sig och står inte

under tillsyn av varandra (13 kap. 2–3 §§ riksdagsordningen och 16 § lagen [2023:499] med instruktion för Riksdagens ombudsmän [JO]).

JO:s ställning som oberoende organ är och har varit en grundläggande utgångspunkt alltsedan ämbetet inrättades. I juni 2023 beslutade riksdagen om ändringar i riksdagsordningen och regeringsformen i syfte att öka självständigheten och stärka den konstitutionella ställningen för JO. Lagändringarna medför bl.a. att mandatperioden vid val av ny justitieombudsman förlängs och att en ny besluts- och kvorumregel vid entledigande av en ombudsman som inte har riksdagens förtroende införs.

Det främsta syftet med JO:s verksamhet är att främja rättssäkerheten. JO ska särskilt se till bl.a. att den offentliga verksamheten inte gör intrång i medborgarnas grundläggande fri- och rättigheter. JO:s kontroll initieras både genom anmälningar från allmänheten och egna initiativ. Av JO:s instruktion följer att även den som är frihetsberövad med inskränkningar i rätten att sända brev och andra handlingar får skicka försändelser till JO. Samtliga myndigheter och personer som står under JO:s tillsyn har en grundlagsreglerad skyldighet att på begäran av JO lämna upplysningar och yttranden.

Sedan den 1 juli 2011 har JO även ett lagreglerat uppdrag som nationellt besöksorgan enligt tilläggsprotokollet till FN:s tortyrkonvention, Opcat. En särskild enhet bistår ombudsmännen med att regelbundet inspektera platser där människor hålls frihetsberövade. Ett besök inom ramen för Opcat-uppdraget dokumenteras i ett protokoll eller en rapport, där ombudsmannen kan ge utlåtanden och rekommendationer utifrån de observationer som gjorts. Ombudsmannen kan även ta initiativ till att utreda en specifik fråga och lämna förslag och synpunkter till lagstiftarna om sådant som rör behandlingen av och förhållanden för frihetsberövade. Av JO:s instruktion följer en rätt att i beslut i ärenden uttala sig bl.a. om åtgärder av någon under ombudsmännens tillsyn strider mot författningar eller annars är olämpliga. JO kan också som särskild åklagare väcka åtal mot en befattningshavare som, genom att åsidosätta vad som åligger honom i tjänsten eller uppdraget har begått annan brottslig gärning än tryckfrihetsbrott eller yttrandefrihetsbrott. Därutöver kan JO bl.a. anmäla en tjänsteman för prövning av disciplinansvar.

På JO:s webbplats publiceras inspektionsprotokollen och ett urval av JO:s beslut som bedöms vara av särskilt intresse. Där publiceras även JO:s

ämbetsberättelser till riksdagen, vilka beskriver JO:s verksamhet på en årlig basis.

Justitiekanslern

I likhet med JO är Justitiekanslern (JK) en myndighet som utövar tillsyn över statliga myndigheter och deras tjänstemän för att säkerställa att de som utövar offentlig verksamhet efterlever lagar och andra författningar samt i övrigt fullgör sina skyldigheter. JK lyder till skillnad från JO under regeringen. En annan skillnad i förhållande till JO är att JK har en mer övergripande tillsyn som främst är inriktad på att upptäcka systematiska fel i den offentliga verksamheten.

JK har rätt att få tillgång till handlingar hos de myndigheter som står under JK:s tillsyn, och myndigheterna är skyldiga att lämna de upplysningar och yttranden som JK begär. Till skillnad från JO utövar JK ingen tillsyn på plats.

Även JK har rätt att väcka åtal mot tjänsteman som genom att åsidosätta vad som åligger honom i tjänsten eller uppdraget har begått brott, alternativt anmäla saken till den som har befogenhet att besluta om disciplinpåföljd.

Kriminalvårdens interna tillsynsverksamhet

Syftet med Kriminalvårdens interna tillsyn är att tillse att verksamheten bedrivs i enlighet med lag och styrande dokument. Kriminalvårdens interna tillsynsverksamhet genomför inspektioner besök på anstalter, häkten, frivårds- och transportkontor och granskar verksamheten inom olika sakområden; rättsvård, säkerhet, hälso- och sjukvård m.m. Inspektionsbesöken kan genomföras såväl annonserat som oannonserat. Tillsynssektionen är oberoende från Kriminalvårdens övriga verksamhet bland annat genom att dess organisatoriska placering är skild från de avdelningar som normerar verksamheten. Dessutom har chefen för tillsynsverksamheten mandat att självständigt fastställa tillsynsrapporterna. Iakttagelser från enskilda inspektioner rapporteras och de rekommendationer som lämnas efter en tillsyn ska åtgärdas. Utgångspunkten är att varje verksamhetsområde och transportsektion ska bli föremål för tillsyn och ett inspektionsbesök under en treårsperiod.

Inspektionen för vård och omsorg

Inspektionen för vård och omsorg (IVO) bedriver tillsyn över socialtjänsten, där även särskilda ungdomshem under Statens institutionsstyrelse (SiS) ingår. IVO genomför varje år tillsyn av samtliga ungdomshem.

Statens institutionsstyrelses interna tillsyns- och klagomålsfunktioner

SiS har en central klagomålsfunktion, dit barn, unga och klienter, men även andra såsom socialsekreterare, vårdnadshavare med flera kan lämna klagomål och synpunkter om de inte vill eller kan lämna klagomål direkt till någon medarbetare eller chef på hemmet. Det är möjligt att genomföra dessa klagomål anonymt. Varje klagomål bedöms av en särskild utredare på klagomålsfunktionen som registrerar och initierar hanteringen av ärendet. Barn och unga erbjuds dessutom möjlighet att ha enskilda samtal med en särskild företrädare, som vid behov kan ge stöd i frågor där barnet eller den unge behöver hjälp och vägledning.

SiS interna tillsynsfunktion har i uppdrag att säkerställa att verksamheten bedrivs rättssäkert och med god kvalitet. Sektionen för tillsyn har en självständig samt oberoende ställning i organisationen och rapporterar direkt till myndighetens högsta chef. Tillsynen kan exempelvis genomföras genom att granska klientjournaler, genomföra intervjuer med personal och placerade individer, samt genom inspektionsbesök. Tillsyn ska genomföras årligen, men kan även ske som riktade tillsynsinsatser.

Svar till frågorna i punkten 23

Avdelningen för särskilda utredningar (SU) är en oberoende avdelning inom Polismyndigheten, avskild från övrig polisverksamhet, som utreder brottsmisstankar mot poliser, åklagare, domare, riksdagspolitiker och andra särskilda befattningshavare. Sverige har i tidigare rapportering och vid dialogförhör utförligt redogjort för SU:s oberoende. Den informationen är fortfarande aktuell.

Att utredningarna bedrivs med hög rättssäkerhet och integritet försäkras vidare genom att SU:s ärenden sedan 2023 behandlas i ett eget diarium, utan insyn från övriga Polismyndigheten. Ärenden som förs över från Polismyndighetens diarium till SU blir åtkomstskyddade. Avdelningens IT-system är avskilda från övriga Polismyndigheten, genom bland annat brandväggar och egna plattformar. Däremot kan SU inhämta information från

Polismyndighetens olika IT-system utan biträde från den övriga myndigheten, vilket både är av stor betydelse för förmågan att kunna bedriva brottsutredningar effektivt och för att skydda integriteten hos den enskilde. Vidare har SU under 2025 infört en egen anmälningmottagning dit anmälare kan vända sig direkt utan kontakt med Polismyndighetens kontaktcenter eller en polisstation.

Under 2024 inkom närmare 8 000 ärenden till SU, vilket var en ökning med 20 procent jämfört med året innan. De senaste åren har antalet befattningshavare som omfattas av SU:s uppdrag ökat, främst p.g.a. personaltillväxten i Polismyndigheten. Sammanlagt finns idag omkring 59 000 befattningshavare som omfattas av SU:s uppdrag. Totalt utgör anmälningar mot polisanställda cirka 89 procent av ärendeinflödet. Tjänstefel är den vanligaste brottskategorin vid SU och utgör 63 procent av anmälningarna, följt av våldsbrott som är den näst vanligaste kategorin. Fördelningen över de olika brottskategorierna är jämn över tid med små förändringar från år till år. Totalt inleddes förundersökning i cirka 15 procent av inkomna ärenden under 2024, vilket är en minskning jämfört med föregående år. Tre procent av SU:s ärenden redovisades till åklagare, vilka i de flesta fall leder till åtal.

Under 2024 mottog SU 96 anmälningar gällande skada, dödsfall och försök till självmord i arrest. Utav dessa inleddes förundersökning i 23 fall; 15 gällande skada i arrest, sju gällande försök till självmord i arrest och ett fall gällande dödsfall i arrest. För samtliga ärenden relaterade till försök till självmord och dödsfall i arrest har förundersökningarna lagts ned. Utav de 15 ärendena relaterade till skada i arrest är ett ärende pågående, ett ärende rubricerat som misshandel är redovisat till åklagare och resterade 13 förundersökningar har lagts ned. De fällande domar under rapporteringsperioden som finns, meddelades 2024 och avser tjänstefel och misshandel. Se bilaga 10 för information om domarna samt diagram som visar antalet inkomna och beslutade brottsmisstankar om tjänstefel respektive misshandel vid Särskilda åklagarkammaren åren 2021–2024.

Svar till frågorna i punkten 24

Ekonomisk ersättning till brottsoffer

Den som har utsatts för ett brott har normalt rätt till skadestånd enligt skadeståndslagen (1972:207) från förövaren, bl.a. för den kränkning som brottet inneburit. Om förövaren inte kan identifieras eller betala och det inte

finns någon försäkring som täcker skadorna kan brottsoffret ansöka om ersättning från staten enligt brottsskadelagen (2014:322). En statlig myndighet, Brottsoffermyndigheten, ansvarar för att pröva ansökningar om sådan ersättning.

Rätten till skadestånd för brottsoffer stärktes 2022, genom lagändringar för att påtagligt höja nivåerna på den ersättning för kränkning som ett brottsoffer har rätt till. Dessutom har en statlig utredning nyligen lagt fram flera förslag för att förbättra möjligheten att faktiskt få ett utdömt skadestånd (SOU 2025:23). Förslagen innebär bl.a. att staten i de flesta fall ska betala brottsskadeersättning direkt till brottsoffret som inte själv ska behöva kräva in ett utdömt skadestånd från förövaren.

Det finns inte någon samlad statistik över skadestånd som begärts eller dömts ut på grund av sådana brott som skulle kunna utgöra tortyr eller annan grym, omänsklig eller förnedrande behandling eller bestraffning. Här beskrivs utgången i vissa mål, som avser våldsbrott begångna av poliser och andra tjänstemän, människohandel och människoexploatering samt vissa extraordinära brottmål på grund av gärningar begångna i andra länder.

Om en tjänsteman begår ett brott i samband med sin tjänsteutövning kan tjänstemannen eller arbetsgivaren vara skyldig att betala skadestånd. Om brottet är uppsåtligt är det typiskt sett tjänstemannen själv som är ansvarig. Av tillgängliga domar framgår att domstolarna under perioden 2021–2024 har dömt ut ersättning för kränkning på grund av uppsåtliga våldsbrott begångna av tjänstemän i åtminstone tio fall. Den lägsta ersättningen var 5 000 kronor och den högsta 105 500 kronor. Omständigheterna i målen varierar men i flera fall handlar det om begränsat våld i samband med ett polisingripande, som gått utöver det som varit befogat.

Domstolarna har under samma period dömt ut skadestånd till åtminstone 13 offer för människohandel eller människoexploatering. Det lägsta utdömda beloppet var 15 000 kronor och det högsta 500 000 kronor (medianbeloppet var 80 000 kronor). Omständigheterna i målen varierar i hög grad, vilket är förklaringen till att beloppen varierar.

Brottsoffermyndigheten har under perioden 2021–2024 utgett brottsskadeersättning med anledning av människohandel eller människoexploatering i åtminstone elva fall. Det lägsta utbetalade beloppet var 20 000 kronor och det högsta 250 000 kronor. Myndigheten har under samma period avslagit

två ansökningar om ersättning. I det ena fallet var det på grund av att det saknades tillräcklig bevisning om brottet. I det andra avslogs ansökan på grund av att den var ofullständig.

I åtminstone två fall har en domstol dömt ut skadestånd när domstolen prövat åtal om vissa internationella brott. I det ena målet behandlades gärningar begångna i Iran under 1980-talet. Åtalet gällde grovt folkrättsbrott, som innefattade avrättningar och tortyr och omänsklig behandling, och mord. Domstolen bedömde flera skadeståndskrav med utgångspunkt i de regler som gällde när brotten begicks och beslutade om skadestånd till de anhöriga med 40 000 kronor vardera.

Det andra målet avsåg ett åtal för bl.a. brott mot mänskligheten genom tortyr eller annan omänsklig behandling enligt lagen (2014:406) om straff för folkmord, brott mot mänskligheten och krigsförbrytelser (numera lagen om straff för vissa internationella brott). Brottet innebär att någon, som ett led i ett omfattande eller systematiskt angrepp riktat mot en grupp civila, tillfogar en person som ingår i gruppen allvarlig smärta eller skada eller utsätter denne för svårt lidande genom tortyr eller annan omänsklig behandling. En kvinna dömdes för flera allvarliga gärningar riktade mot personer ur folkgruppen yazidier, i ett område i Syrien kontrollerat av terrororganisationen Islamiska staten. Domstolen ansåg att delar av gärningarna kunde karakteriseras som tortyr och att de under alla förhållanden utgjorde brott mot mänskligheten genom omänsklig behandling. Kvinnan dömdes för brott mot mänskligheten, folkmord och grov krigsförbrytelse. Målsägandena tillerkändes skadestånd med 150 000 kronor vardera.

Skadestånd och annan ersättning från staten

Informationen som redovisades i föregående rapport om möjligheterna till ersättning för den som drabbats av en skada på grund av ageranden av myndigheter är fortfarande aktuell. Som angavs där beslutar Justitiekanslern bl.a. om ersättning vid frihetsberövanden och andra tvångsåtgärder. En sådan ersättning kan t.ex. betalas om någon varit häktad och sedan frikänns från brottet. Ersättningen omfattar bl.a. lidande och förlorad inkomst. Om en enskild inte är nöjd med beslutet finns det en möjlighet att väcka talan i domstol. Under åren 2021 till och med 2024 har Justitiekanslern beslutat i 9 390 sådana ärenden. Ersättning har beviljats helt eller delvis i 8 158 fall och sammanlagt drygt 355 miljoner kronor har betalats ut.

Vård och rehabilitering för tortyroffer

Informationen som redovisades i föregående rapport om att vård och rehabilitering till en person som exempelvis utsatts för tortyr eller annan otillåten behandling enligt tortyrkonventionen erbjuds inom ramen för den sedvanliga hälso- och sjukvården, är fortfarande aktuell. Regeringen avsätter för 2025 ytterligare 50 miljoner kronor för att utveckla insatserna till asylsökande och nyanlända bl.a. när det gäller hälsofrämjande insatser och psykiatrisk traumavård, inbegripet medel till civilsamhällets organisationer såsom Svenska Röda Korset för att utveckla behandlingscentrum för personer som lider av trauma från krig, tortyr och svåra flyktupplevelser.

Svar till frågorna i punkten 25

Sverige har tidigare lämnat information gällande artikel 15 och denna information är fortfarande aktuell (CAT/C/SWE/5, paras. 47–53). Den svenska straffprocessrätten bygger på principen om fri bevisprövning men innehåller ett flertal effektiva bestämmelser och processuella skyddsmekanismer för att säkerställa att bevisning som tillkommit på otillbörlig väg, till exempel i strid med tortyrkonventionen, inte tillmäts något bevisvärde. Domstolens bevisvärdering redovisas alltid i domen som är offentlig.

Svar till frågorna i punkten 26

Statistik samt åtgärder för att förbättra statistikinsamling

Hatbrottsstatistiken utgörs dels av polisanmälda brott där Brottsförebyggande rådet (Brå) har identifierat ett hatbrottsmotiv dels av uppgifter om hur sådana brott hanterats av rättsväsendet, dvs. brott där det fattats ett handläggningsbeslut. Denna statistik redovisas vartannat år. Därutöver publicerar Brå fördjupade statistiska undersökningar på området.

Den senaste hatbrottstatistiken över polisanmälda brott avser år 2022, se tabell 1 bilaga 11. Där framgår bl.a. att antalet polisanmälningar i vilka ett eller flera hatbrottsmotiv kunde identifieras uppgick till 2 695 och det totala antalet identifierade hatbrottsmotiv till 2 834stycken. Den senaste redovisningen av handlagda hatbrott utgår från de polisanmälningar med identifierade hatbrottsmotiv som registrerades 2020, se tabell 2 i bilaga 11. Den redovisningen utgår från de beslut som fattats där hatbrott bedömts utgöra huvudbrottet i polisanmälan. Brå kommer att publicera ny hatbrottsstatistik i december 2025.

Från och med 2020 baseras Brås hatbrottsstatistik på ett nytt dataurval, närmare bestämt från en totalundersökning av polisens hatbrottsmarkerade anmälningar, och kan inte direkt jämföras med tidigare hatbrottsstatistik. Det nya urvalet bedöms underlätta uppföljning av handläggningsbeslut och utvärdering av polisens initiala hantering av hatbrottsmarkerade anmälningar.

Regeringens handlingsplan mot rasism och hatbrott

Regeringen beslutade om en ny handlingsplan mot rasism och hatbrott den 12 december 2024. Handlingsplanen har ett övergripande mål om ett samhälle fritt från rasism och innehåller konkreta delmål kopplade till fokusområdena Skola, Rättsväsende, Valfärd och offentliga verksamheter samt Arbetsliv. Med handlingsplanen tar regeringen ett samlat grepp om arbetet för att bekämpa all form av rasism men fokuserar på vissa specifika former av rasism: antimuslimsk rasism, antisemitism, antisvart rasism, antiziganism och rasism mot samer. Handlingsplanen syftar främst till att skapa en struktur för det nationella arbetet men ska även möjliggöra att kunskap och verktyg som tas fram når ut och kan användas inom kommunala och regionala verksamheter.

Myndigheten Forum för levande historia har fått uppdraget att samordna och följa upp handlingsplanen. I uppdraget ingår att regelbundet genomföra erfarenhets- kunskaps- och informationsutbyten, främst mellan myndigheter. De har även fått i uppdrag att ta fram en kunskapsöversikt över spridningen och åtgärder för att motverka spridning av antisemitism på nätet samt genomföra kunskapshöjande insatser om olika former av rasism i historien och idag till skolans personal och andra relevanta yrkesgrupper inom offentlig verksamhet.

Inom Åklagarmyndigheten genomförs handlingsplanen bland annat genom att myndigheten har en ämnesspecialist inom hatbrott som bl.a. arbetar för att höja kunskapsnivån om hatbrott bland övriga operativa åklagare. Detta görs bland annat via nätverk och årliga konferenser samt genom regelbunden uppdatering av den rättsliga vägledningen.

Lagstiftning

Regeringen tillsatte år 2020 en utredning med uppdrag att utreda ett förstärkt diskrimineringskydd i förhållande till viss offentlig verksamhet, bl.a. polisens och tulltjänstemäns verksamhet. Utredningen föreslog i sitt betänkande *Ett utökat skydd mot diskriminering* (SOU 2021:94) att diskrimi-

neringslagens skydd för sådan verksamhet ska utökas till att även omfatta åtgärder och underlåtenhet att vidta åtgärder – inte enbart bemötande. Regeringen avser att bereda ett lagförslag om utökat skydd mot diskriminering i offentlig verksamhet.

Den 1 juli 2024 förstärktes det straffrättsliga skyddet mot hatpropaganda på rasistiska grunder genom lagändringar som förtydligar och utvidgar bestämmelsen om hets mot folkgrupp i brottsbalken. Ändringarna innebär bl.a. att enskilda personer som utsätts för hets mot folkgrupp kan få målsägandestatus och rätt till skadestånd. Vidare har bestämmelsen förtydligats på så sätt att det uttryckligen framgår att förnekelse av Förintelsen och vissa andra internationella brott är kriminaliserade. Därtill framgår det numera tydligt av lagtexten att bestämmelsen även omfattar uppmaningar till våld. Motsvarande lagändringar föreslås träda i kraft i tryckfrihetsförordningen och yttrandefrihetsgrundlagen den 1 januari 2027.

Övriga åtgärder

Polismyndighetens brottsbekämpande insatser är av central betydelse för att fler hatbrott ska anmälas och uppklaras. Förmågan att initialt kunna identifiera ett brott som hatbrott är särskilt viktig. Det regeringsuppdrag om hatbrott som gavs till Polismyndigheten 2021 (se redogörelse i föregående rapport) har bl.a. skapat bättre förutsättningar att tidigt identifiera hatbrott och att genomföra mer rättssäkra bedömningar i ärenden. Samtidigt ser myndigheten behov av att etablera en gransknings- och ärendesamordningsfunktion för att åtgärda ärenden som är felaktigt hatbrottsmarkerade. Myndigheten har även identifierat behov av att reformera vissa internutbildningar med inriktning på ökad förmåga att identifiera och synliggöra motivbrott, och att under 2024–2025 ta fram ett metodstöd för utredningsverksamheten.

Under 2025 har Polismyndigheten intensifierat insatserna mot it-relaterade brott, däribland hatbrott. Den nationella resursen ska utökas ytterligare och beslut har fattats om att etablera regionala it-brottscentrum i polisens sju regioner.

Arbetet i storstadsregionernas demokrati- och hatbrottsgrupperna i storstadsregionerna samt inom Polismyndighetens interna nätverk för hatbrott, som Sverige tidigare informerat om, har fortsatt att utvecklas. Inom myndigheten finns nu också ett faddernätverk där demokrati- och

hatbrottsgrupperna ger utbildning och stöd till övriga polisregioner. En målbild som myndigheten har formulerat för sitt arbete är att alla hatbrott ska utredas av en särskild resurs med fördjupad kunskap på området.

Personal vid Polismyndighetens kontaktcenter, vilka ansvarar för att upprätta en stor mängd polisanmälningar, och personal vid demokrati- och hatbrottsgrupperna ska genomgå en ny intern webbutbildning om hatbrott. Myndigheten erbjuder vidare årligen anställda en veckas utbildning på universitetsnivå om bakomliggande orsaker till rasism, hatbrott och brott som hotar den fria åsiktsbildningen.

Svar till frågorna i punkten 27

I Sverige görs inga omotiverade ingrepp eller behandlingar på barn med intersexvariationer.

Socialstyrelsen beslutade 2022 att intersexvård ska bli nationell högspecialiserad vård. Sådan bedrivs vid fyra enheter och den innebär bl.a. att vid misstanke om tillstånd som påverkar könsutvecklingen (Differences in Sex Development-tillstånd) under första levnadsåret, ska en enhet kontaktas för bedömning, framtagande av vårdplan och eventuell fortsatt multidisciplinär handläggning vid sådan enhet. Sådan kan innehålla bedömning av hormonell och genetisk utredning, barnurologisk utredning såsom cystoskopi, laparoskopi och biopsi, patologisk granskning och genetik av gonadmaterial samt könshormonbehandling.

Det finns även kunskapsstöd med nationella rekommendationer som handlar om psykosocialt stöd. Med psykosocialt omhändertagande avses psykologiskt, psykiatriskt och socialt stöd som ges till drabbad för att förebygga negativa efterverkningar. Mot bakgrund av den sociala utsatthet som kan följa av att växa upp och leva med atypiska könsorgan, och en förhöjd risk för psykosocial och psykiatrisk problematik, bedöms det vara av stor vikt att samhället kan erbjuda behovsanpassat psykosocialt stöd.

Svar till frågorna i punkten 28

Lagstiftning

Terroristbrottslagen (2022:666) trädde i kraft den 1 juli 2022. Lagen ersätter tre tidigare lagar vilka reglerade terroristbrott och andra brott med anknytning till terrorism. Terroristbrottslagen innebär i huvudsak en

omstrukturerings och omarbetning av bestämmelserna i de tre tidigare lagarna, i syfte att få till stånd lämpliga, effektiva och tydliga regler. Lagen innehåller också flera väsentliga ändringar i förhållande till de regler som tidigare gällde.

Den 1 juni 2023 infördes ett nytt brott i terroristbrottslagen, deltagande i en terroristorganisation. Brottet innebär ett särskilt straffansvar för den som deltar i verksamheten i en terroristorganisation på ett sätt som är ägnat att främja, stärka eller understödja organisationen. Straffskalan är fängelse i högst fyra år eller, om brottet är grovt, fängelse i lägst två och högst åtta år. Har gärningsmannen lett terroristorganisationen är straffskalan i stället fängelse på viss tid, lägst två och högst 18 år, eller på livstid. Försök till det nya brottet kriminaliserades. Det blev samtidigt straffbart att finansiera deltagande i en terroristorganisation, att offentligt uppmåna och rekrytera till brottet samt att resa utomlands i avsikt att begå brottet. Vid utformningen av det straffbara området har intresset av att bekämpa terrorism noga vägts mot de grundläggande fri- och rättigheter som berörs av respektive bestämmelse. Straffbestämmelserna har ett väl avgränsat tillämpningsområde och kriminaliseringens omfattning är noggrant avvägd. De inskränkningar i grundläggande fri- och rättigheter som lagstiftningen innebär är förenliga med såväl svensk grundlag som internationella åtaganden på området. Som Sverige redovisade i föregående rapport har en person som är misstänkt eller tilltalad för terroristbrott samma processuella rättigheter som andra misstänkta och tilltalade i straffrättsliga förfaranden. Vid hemliga tvångsmedel bevakar offentliga ombud den enskildes intressen. Vidare utövar Säkerhets- och integritetsskyddsnämnden tillsyn över myndigheters hantering av hemliga tvångsmedel och det finns en tydlig reglering kring hur överskottsinformation får användas.

Den 1 juli 2022 ersattes en tidigare lag från 1991 med lagen (2022:700) om särskild kontroll av vissa utlänningar (LSU). I lagen finns bestämmelser som gör det möjligt att utvisa de utlänningar som utgör de allvarligaste hoten mot Sveriges säkerhet. Lagen skapar också utrymme för kontroll i de fall då verkställighet av utvisningen inte är möjlig. Syftet med den nya lagen var att skapa en mer ändamålsenlig, effektiv och överskådlig reglering som samtidigt är förenlig med ett väl fungerande skydd för grundläggande fri- och rättigheter. De inskränkningar i grundläggande fri- och rättigheter som lagstiftningen innebär är förenliga med såväl svensk grundlag som internationella åtaganden på området. Lagen innehåller bl.a. en uttrycklig och generell

proportionalitetsbestämmelse som gäller för alla åtgärder som vidtas enligt lagen.

Säkerhetspolisen (Säpo) kan enligt LSU ansöka till Migrationsverket om att en utlänning som kan antas komma att begå eller på annat sätt medverka till ett brott enligt terroristbrottslagen, eller kan utgöra ett allvarligt hot mot Sveriges säkerhet ska utvisas. Migrationsverket beslutar i ärendet efter muntlig handläggning. Migrationsverkets beslut kan överklagas till regeringen, som är sista instans. Överklagan överlämnas dock initialt till Migrationsöverdomstolen som håller muntlig förhandling i ärendet och därefter lämnar över ärendet till regeringen med ett eget yttrande. Om domstolen bedömer att det föreligger verkställighetshinder är regeringen bunden av denna bedömning. Utlänningen företräds av ett offentligt biträde i processen.

Om det har beslutats att en utlänning ska utvisas enligt LSU men det föreligger verkställighetshinder ska den beslutande myndigheten förordna att beslutet tills vidare inte får verkställas (inhibition) eller bevilja utlänningen ett tidsbegränsat uppehållstillstånd. Säpo kan efter ansökan ges rätt att använda vissa tvångsmedel eller hemliga tvångsmedel om ett beslut om utvisning enligt LSU tills vidare inte får verkställas. Beslut om tvångsmedel kan överklagas och har begränsad giltighetstid. Införandet av en möjlighet för utlänningar att få verkställda utvisningsbeslut upphävida i vissa fall innebär vidare en förstärkt rättssäkerhet.

Ifråga om kontra-terrorism hänvisas till föregående rapport.

Utbildning

Center mot våldsbejakande extremism (CVE) vid Brottsförebyggande rådet har som nationellt kunskapscenter i uppdrag att höja kunskapsnivån om hur ideologiskt motiverad brottslighet och terrorism kan förebyggas. De senaste åren har skolsäkerhetsfrågor ökat i omfattning och under 2024 har CVE, bl.a. tillsammans med Polismyndigheten, Skolverket och Myndigheten för samhällsskydd och beredskap gjort flera insatser på temat, i form av bland annat konferenser, föreläsningar och utbyte med andra aktörer. Även en utbildningsdag om antisemitism, grundutbildning i metodstöd för polis, samt grundutbildning i metodstöd för socialtjänst har hållits under 2024.

Statistik

Sedan december 2021 har elva personer dömts för deltagande i en terroristorganisation eller andra brott med koppling till terrorism. Domarna redovisas i bilaga 12.

Förebyggande insatser mot våldsbejakande extremism

Regeringen beslutade 2024 om en ny nationell strategi mot våldsbejakande extremism och terrorism. Strategin, som ska utgöra ett stöd för myndigheters, regioners och kommuners arbete är indelad i fyra områden: Förebygga, Förhindra, Skydda och Hantera. Viktiga utgångspunkter i strategin är bl.a. att samverkan på internationell, nationell, regional och lokal nivå är nödvändig samt att online-dimensionen måste integreras i arbetet.

Ett flertal strategiska insatser har vidtagits för att utveckla arbetet. Regeringen gav exempelvis i juli 2023 Säpo och 14 andra myndigheter i uppdrag att inom Samverkansrådet mot terrorism, utveckla och intensifiera arbetet mot terrorism för att stärka Sveriges säkerhet. Samarbetet mellan Polismyndigheten och Säkerhetspolisen har t.ex. utvecklats i förhållande till brottsaktiva tongivande individer inom våldsbejakande extremismmiljöer. Samverkansrådet omfattar i dag totalt 17 myndigheter.

Polismyndigheten har samtidigt fortsatt att anpassa skyddet av allmänheten utifrån förändringar i hotbilden, föranledda bl.a. av grova våldsbrott kopplade till organiserad brottslighet och av situationen i Mellanöstern. Polismyndigheten har vidare, som behörig myndighet i Sverige för att hantera ärenden i enlighet med EU-förordningen om terrorisminnehåll online, ökat ansatsen att avlägsna olagligt, ofta våldsbejakande, innehåll i enlighet med lagstiftningen.

Det förebyggande arbetet är högt prioriterat och Center mot våldsbejakande extremism vid Brottsförebyggande rådet samordnar t.ex. flera myndigheter i att genomföra olika insatser och i att stötta kommuner och yrkesverksamma i deras arbete. Sedan några år tillbaka har fokus för detta arbete handlat om att minska risken för att barn och unga radikaliserats till våldsbejakande extremism och terrorism samt att stärka motståndskraften mot desinformation och propaganda. Detta arbete fortsätter.

Svar till frågorna i punkten 29

Sverige undertecknade konventionen om skydd för alla personer mot påtvingade försvinnanden år 2007. Innan konventionen ratificeras krävs ytterligare analys av möjliga lagändringar. Sverige anser dock att svensk lagstiftning i allt väsentligt uppfyller konventionens krav.

Svar till frågorna i punkten 30

Uppsala universitets utbildningsuppdrag sedan 2014, att utbilda den offentliga förvaltningen i de mänskliga rättigheterna, och den av regeringen 2016 beslutade strategin för det nationella arbetet med mänskliga rättigheter, som redovisades i föregående rapport, gäller fortfarande. I en utvärdering om utbildningsinsatserna från februari 2025 av Uppsala universitetet framgår att insatserna fortfarande uppfattas som aktuella och relevanta för deltagarnas yrkesutövning. Den statliga myndigheten Statskontoret har nu i uppdrag att följa upp och analysera regeringens strategi för det nationella arbetet med mänskliga rättigheter, bland annat avseende ändamålsenligheten och effektiviteten. De ska därutöver lämna förslag på hur den sammanhållna strukturen kan utvecklas. Statskontoret ska lämna en slutredovisning av uppdraget senast den 20 oktober 2026.